

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ  
ЗА ИНТЕГРАЦИЯТА НА ЛИЦАТА, ПОЛУЧИЛИ  
МЕЖДУНАРОДНА ЗАКРИЛА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ  
(2014-2020 г.)**

**София, 2014 г.**

# СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение.....	3
I. ПОЛИТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В ОБЛАСТТА НА УБЕЖИЩЕТО, МИГРАЦИЯТА И ИНТЕГРАЦИЯТА НА ГРАЖДАНИ ОТ ТРЕТИ СТРАНИ И ПРИОРИТЕТИТЕ ЗА БЪЛГАРИЯ.....	4
II. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ В РЕАЛИЗАЦИЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА ЧУЖДЕНЦИТЕ, ПОЛУЧИЛИ МЕЖДУНАРОДНА ЗАКРИЛА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (2014-2020).....	10
III. ЦЕЛ.....	11
IV. ЦЕЛЕВА ГРУПА.....	11
V. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ.....	11
VI. ПАРТНЬОРИ.....	12
VII. ПРОЦЕС НА ИНТЕГРАЦИЯ.....	14
VIII. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ.....	15
IX. НОРМАТИВНА РАМКА.....	28
X. ИНСТИТУЦИОНАЛЕН МЕХАНИЗЪМ.....	28
XI. СЪТРУДНИЧЕСТВО С МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ.....	30
XII. СЪТРУДНИЧЕСТВО С НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИЯ СЕКТОР.....	31
XIII. ФИНАНСИРАНЕ.....	33
XIV. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА.....	33
XV. ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА.....	34
Използвани съкращения.....	35
Приложение № 1.....	37
Приложение № 2.....	38
Приложение № 3.....	39

## Въведение

След безпрецедентния миграционен натиск в края на миналата година българското правителство е поставено пред нови предизвикателства. През 2013 г. броят на потърсилите закрила в Република България надхвърли 7000, което е с над 5 пъти повече от 2012 г. и десетократно повече от предходните години. Развитието на политическите процеси в региона очертава тенденция за нестабилност в миграционните потоци и очаквания за значителен и траен натиск върху границите на Р България от лица, бягащи от застрашените държави. Основните политики в тази ситуация са ефективно управление на границите и миграционните процеси, както и успешна интеграция на законно пребиваващите.

За 2013 г. хуманитарен статут и статут на бежанец са получили 2462 лица. От 1 януари 2014 г. до средата на март 2014 г., само за два месеца и половина, броят на лицата на потърсили закрила в България е над 1900. За същия период са издадени нови 2450 решения за предоставяне на бежански и хуманитарен статут, като 90% от тях са на сирийски граждани, от които над 1000 са на деца.

По последни данни (май 2014 г.) в Държавната агенция за бежанците (ДАБ) при Министерския съвет (МС) има 3408 чужденци в производство по предоставяне на международна закрила. Половината от тях са регистрирани на външни адреси за собствена сметка в различни райони в страната. Настанените в териториалните поделения на ДАБ при МС са около 2300, като 80% от тях са сирийски граждани, от които 37% са деца. От чужденците в производство 60% са във възрастовия диапазон 18-34 години, а 15% между 35-64 години. 80% са чужденците от мъжки пол. Твърде висок е процентът на лицата, които остават в приемателните центрове след получаване на статут на международна закрила, тъй като не разполагат с финансови средства и към момента липсва друга алтернатива. Вследствие на продължаващата криза в Сирия се очаква запазване на тенденцията за нарастване на броя на позитивните решения.

Интеграцията в българското общество е единственото трайно решение за получилите международна закрила в страната ни с оглед изпълнението на международните ангажименти на Република България по отношение на участието ѝ в Общата система на ЕС за убежище (ОСЕСУ) и свързаните с това предизвикателства за българското общество, за социалната системи и трудовия пазар. Наложително е прилагане на програми и мерки, свързани с решаване на проблемите с адаптацията и интеграцията на лицата, получили бежански и хуманитарен статут. Процесът на интеграция е сложен и продължителен, включва различни взаимосвързани законови, икономически, социални и културни измерения, като всички те са важни за постигане на успешно социално включване и независим живот на получилите закрила.

Изпълняваните до 2013 г. от ДАБ при МС тригодишни Национални програми за интеграция на бежанците в Република България се основаваха на малък брой потърсили и получили закрила в България (реализирани в Интеграционния център на ДАБ – гр. София), бяха със срок за три години и в тях се включваха около 60 лица годишно.

Новата реалност изисква разработване, приемане и прилагане на нова съвременна гъвкава и ефективна българска национална стратегия за интеграция на чужденци, получили международна закрила, с конкретни политики и ресурсно осигуряване от всички централни и местни власти. Интеграцията е двупосочен процес, включващ взаимно приспособяване и участие както от страна на получилите международна закрила, така и от страна на приемащото общество. Процесът на интеграция не може да се осъществи без ефективно партньорство между изпълнителната власт, органите за местно самоуправление, структурите на гражданското

общество и частния сектор. България не би могла да се справи с предизвикателствата без подкрепата на Европейския съюз (ЕС) и международните организации. Налага се да се намерят механизми за по-справедливо разпределение на натоварването и разпределянето на отговорността за получените закрила между общините. В същото време трябва да се осигури открит межкултурен диалог, процес на отваряне на вратите към различните от страна на приемащото общество.

Националната стратегия за интеграция на лицата, получили международна закрила в Република България (2014–2020 г.), включва основните принципи, заложи в националното, европейското и международно законодателство, а именно: Конституцията на Република България, Конвенцията на ООН за статута на бежанците, Протокола за статута на бежанците, Хартата за основните права на ЕС, регламентите и директивите, имащи отношение към ОЕСУ, Насоките и препоръките на Службата на Върховния комисар на ООН за бежанците (ВКБООН).

Стратегията очертава действията на държавните институции, органите за местно самоуправление и неправителствените организации за създаване на икономически, социални, политически и културни предпоставки за успешна интеграция. При изготвянето ѝ работната група използва опита и добрите практики на други държави членки на ЕС (Франция, Австрия, Унгария, Дания, Швеция, Чехия и др.), както и препоръките на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, която осъществи мисия в България по покана на правителството, и препоръките на Международния център за развитие на миграционната политика.

## **I. ПОЛИТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В ОБЛАСТТА НА УБЕЖИЩЕТО, МИГРАЦИЯТА И ИНТЕГРАЦИЯТА НА ГРАЖДАНИ ОТ ТРЕТИ СТРАНИ И ПРИОРИТЕТИТЕ ЗА БЪЛГАРИЯ**

### **1. Многогодишна стратегическа рамка в областта на убежището и миграцията след 2014 г.**

Миграцията е и ще продължи да бъде глобален феномен. Когато е добре управлявана, тя може да донесе ползи не само за националните трудови пазари и икономическия растеж на ЕС, но и за имигрантите и държавите на произход.

Многогодишните програми за развитие на пространството на свобода, сигурност и правосъдие са основен инструмент за стратегическо планиране на приоритетите, по които следва да се осъществява сътрудничеството в рамките на ЕС в областта на убежището, миграцията, контрола по външните граници, полицейското сътрудничество и обмена на информация, както и външните отношения на ЕС с други държави по въпросите на правосъдието и вътрешните работи.

До момента са публикувани три програми. Първата многогодишна програма е тази от Тампере и обхваща периода от 1999 до 2004 г., втората е Хагската от 2005 до 2009 г. и сега действащата е Стокхолмската за периода 2010–2014 г.

Настоящата дискусия по многогодишната стратегическа рамка за периода след 2014 г. се води в рамките на ЕС по следните тематични направления: гарантиране на свобода, сигурност и правосъдие в променящия се и изпълнен с предизвикателства свят; защита на гражданите и обществата; политиките в областта на правосъдието и вътрешните работи (ПВР) за по-

динамични общества. Европейският съвет през м. юни 2014 г. ще одобри стратегическите насоки за изготвянето на следващия програмен документ, основавайки се на препоръките, залегнали в Съобщение на Европейската комисия (ЕК) по този въпрос. Държавите членки се обединиха около необходимостта от ефективно прилагане на ОСЕСУ. Уеднаквяването на практиките в държавите членки ще се реализира с подкрепата на Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (ЕСПОУ). Ще продължат усилията за адекватно управление на границите и засилване на политиките на връщане. Солидарността е един от основните принципи на ЕС и следва да получи конкретен израз спрямо държави членки, изправени пред кризисни ситуации.

Липсва обаче консенсус по прилагането на механизъм за споделяне на тежестите (разпределяне на лицата, търсещи международна закрила, нелегалните мигранти и лицата, които не подлежат на връщане). Много държави – членки разглеждат този механизъм като логично продължение на принципа на солидарност. Независимо от силната подкрепа за ефективно гранично управление все още са налице различия по отношение на разходите за инициативата за създаване на „интелигентни граници“. Част от държавите-членки изразяват скептицизъм по отношение на предложението на ЕК за създаване на процедура за закрила при влизане. Очаква се преосмисляне на Стратегията на ЕС за външното измерение на политиките на ПВР от 2005 г. по отношение на географските, тематичните и методологичните ѝ приоритети.

Постигнат е консенсус по добавената стойност на общата визова политика за повишаване атрактивността на ЕС за добросъвестни пътници от трети страни, важноста на интеграционните политики и адресирането на причините за поява на корупцията. Не е постигнато съгласие по отношение на разширяването на легалната миграция и мобилността на граждани на трети държави (ГТД). Повечето държави-членки считат, че приносят на миграцията за икономиката следва да отчита нуждите на пазара на труда. Предстои да бъде допълнително обмислено и предложението на ЕК за „единно пространство за миграция“ с цел улесняване на вътрешно-общностната мобилност на ГТД, взаимно признаване на разрешения за пребиваване и координационна платформа на ЕС за трудовата миграция.

## **2. Интеграционната политика на ЕС**

Интеграционните мерки са в компетенциите на държавите членки и се съобразяват с техните нужди, история и правна рамка. Тези мерки трябва да се осъществяват в съответствие с *достиганията на правото* на ЕС (чл. 79, ал. 4 от Договора за функционирането на ЕС /ДФЕС/, Стокхолмската програма, Общите основни принципи (ООП) на политиката за интеграция на имигранти в ЕС и др.).

Добре управляваната миграция, както и ефективните и балансирани политики за интеграция допринасят за постигането на целите на стратегията на ЕС за растеж „Европа 2020“, имайки предвид демографския спад в държавите членки и недостига на ресурси в някои сектори на европейския пазар на труда.

Интеграцията е динамичен, двустранен процес на взаимно приспособяване между всички имигранти и жители на държавите членки. Този процес изисква усилия от страна и на имигрантите, и на приемащите ги общности и е от решаващо значение за реализирането на потенциала на миграцията и за засилването на социалната сплотеност.

**Общите основни принципи** на политиката за интеграция на имигранти в ЕС, приети през ноември 2004 г., представляват рамка за сътрудничество в политиката в областта на интеграцията в ЕС, позовавайки се на която държавите членки могат да преценяват своите собствени усилия. Съществуват редица инструменти, разработени въз основа на ООП,

включително финансови инструменти на ЕС, Европейския форум за интеграция, Европейския уебсайт за интеграция, наръчници, показатели и модули, покриващи различни аспекти на интеграцията.

Държавите членки са разработили значителен брой добри практики за интеграция в съответствие с ООП с цел насърчаване на образованието, езиковото обучение, културата, антидискриминацията, равенството между половете, социалното, икономическото и гражданското участие на имигрантите в приемащите общности. Въпреки това потенциалът на тези принципи не е напълно оползотворен и те могат да се използват за подпомагане на държавите членки да развият своите политики и практики относно интеграцията в отговор на предизвикателствата, с които имигрантите и приемащите общества често се сблъскват.

В периода след 2014 г. държавите членки ще доразвият ООП с оглед засилването на интеграцията на имигрантите в ЕС. Ще бъдат положени усилия за по-балансиран подход в защитата на европейските ценности, в борбата с предразсъдъците и в уважението към многообразието с цел насърчаване на толерантността и недискриминация в европейските общества. Доброволното сътрудничество между приемащите държави и страните на произход на етап преди заминаването може да улесни приемането и интеграцията на национално, регионално и местно ниво. Държавите членки биха могли да работят заедно със страните на произход, за да информират гражданите им относно рисковете от незаконната миграция и възможностите за законна миграция и за да се улесни изучаването на чужди езици, професионално обучение и професионална квалификация и преквалификация. Ще се търси прилагането на ефективни политики за прием, отговарящи на конкретните нужди и на индивидуални имигранти, и на различни групи имигранти, които е по-вероятно да бъдат подложени на социално изключване, включително ползващите се от международна закрила. Държавите членки на ЕС се насърчават да привлекат частния сектор в усилията за приемането на многообразието, недопускането на дискриминация на работното място и тясното сътрудничество със социалните партньори и гражданското общество.

### **3. Приоритети на България в рамките на миграционната политика на ЕС**

Всяка държава-членка следва да поеме своята отговорност в случай на овладяване на кризи, но в същото време е необходимо да бъде прилагана единната европейска политика за сътрудничество, която да бъде реално изградена на принципите на истинска **солидарност** и споделяне на отговорностите. Прилаганите към момента мерки в израз на солидарността не са пропорционални на днешните предизвикателства.

Солидарността и **справедливото разпределение на отговорността** между държавите членки следва да се проявяват във всички политики – управление на границите, убежище и миграция, така, както е посочено в чл. 80 от ДФЕС.

Необходим е нов механизъм за справедливо разпределяне на отговорностите при отчитане на обективните критерии за равномерно разпределение на тежестта според различни индикатори като население, брутен вътрешен продукт (БВП), географско положение, процент на безработица в дадена държава членка.

Непропорционалният миграционен и бежански натиск към т.нар. държави на „първа линия“ изисква засилено прилагане на принципа на солидарност основно в областите на: приема на лица, търсещи закрила; допълнителното финансиране от ЕС; интегрирането на лицата,

получили закрила; събирането на семейства и по-широкото използване на релокацията, като ефективен и справедлив инструмент.

Особено важен е диалогът с третите държави на произход и транзит от Близкия изток и Северна Африка. Фокусът следва да бъде поставен върху сключването на споразумения за реадмисия и ефективната политика на връщане.

Засилен фокус трябва да се постави върху външното измерение на политиката на вътрешните работи. Водещите географски приоритети са Турция, Близкия изток и Западните Балкани, като предстои да се подобри диалогът с тях по някои ключови теми, като изграждане на капацитет за превенция на нелегалната миграция, борба с трафика на хора и наркотици и противодействие на тероризма. Специален фокус би следвало да се постави върху необходимостта от практическо прилагане на Споразумението за реадмисия между ЕС и Турция след изтичането на преходния тригодишен период.

Успешната интеграция на ГТД в приемащите ги общества е от изключително значение за цялостното управление на миграционните процеси. В същото време държавите членки следва да положат усилия, за да избегнат превръщането на тази политика на ЕС в притегателен фактор за лица, които не отговарят на критериите за международна закрила.

Създаването на възможности за добре управлявана легална миграция е един от инструментите за възпиране на нелегалната миграция. В този смисъл важна роля имат партньорствата за мобилност, а успешната интеграция на ГТД е от изключително значение.

**4. Политиката на България в областта на интеграцията към момента** се основава на националните интереси и на европейските принципи за управление на миграционните процеси – спазване на законите и защита на правата на човека, координация и партньорство, прозрачност, анализ, равни възможности и др. Република България провежда последователна политика по отношение на интеграцията на ГТД и получилите международна закрила, която е в съответствие с ООП за интеграция на имигранти в ЕС. Политиката на интеграция е неразделна част от политиката на държавата в областта на миграцията.

България обикновено не е първият избор на дестинация за имиграция на ГТД и броят на имигрантите в страната е по-малък от 1% от общото население. През последните години България провежда последователна политика в тези области, насочена към привличане на повече висококвалифицирани имигранти и подобряване и улесняване на интеграцията на ГТД. Наблюдава се тенденция на постепенна, но стабилна трансформация на Република България от страна на емиграция в транзитна държава и страна, която привлича имигранти. Все повече чужденци избират да учат, да се квалифицират и да работят в България. Това налага подготовката на България за добро управление на имиграционните процеси през следващите години и постепенното превръщане на интеграцията на ГТД в основен елемент от цялостната миграционна политика на страната.

Националното законодателство на Република България е приело и прилага съответните актове на ЕС в областта на миграцията, интеграцията и убежището. Изпълнението на критериите, поставени от достиженията на правото на ЕС, е ключов елемент за реализиране на общата миграционна политика, насочена към гарантиране на ефективно управление на миграционните процеси във всички фази, справедливо третиране на ГТД, пребиваващи законно в държавите членки на ЕС, както и за предотвратяване и противодействие на незаконната миграция и трафика на хора. Нормативните актове на националното законодателство в областта са, както следва: Закон за чужденците в Република България, Закон за българските лични

документи, Закон за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на ЕС и членовете на техните семейства, Закон за българското гражданство, Наказателен кодекс, Закон за борба с трафика на хора, Закон за убежището и бежанците, Закон за насърчаване на заетостта и Закон за гражданската регистрация. Отношение имат и: Законът за социално подпомагане, Законът за здравето, Законът за здравното осигуряване, Законът за закрила на детето, Законът за занаятите, Закон за признаване на професионални квалификации и др., както и правилници за тяхното прилагане и наредби, издадени на тяхно основание.

Общият брой на ГТД, които законно пребивават на територията на Република България, трайно се увеличава през последните десет години, което е естествен резултат от икономическото развитие на страната, интензивните търговски и икономически отношения и интеграцията в ЕС. Характерът на имиграционната ситуация в Република България се промени и в резултат на демографските промени, разширяването на ЕС на изток, както и на икономическата и културната глобализация на съвременния свят. Световната икономическа криза от последните години също имаше своето влияние върху имиграционната ситуация в страната.

България не прави изключение от световните тенденции за увеличаване на мобилността на населението. В резултат на значителната емиграция през последните две десетилетия и влошаващата се демографска ситуация в определени сектори се наблюдава траен недостиг на квалифицирана работна сила. Това прави ГТД с квалификация, отговаряща на потребностите на секторите на българската икономика, в които има недостиг на работна ръка, много важна целева група на политиката в областта на интеграцията. За целта освен интеграцията им е важно и привличането на работна сила със специално образование и квалификационен профил.

**5. Интеграцията на гражданите от трети държави, получили международна закрила в България,** е приоритет на правителството по редица причини от хуманен, социален и икономически характер, както и от гледна точка гарантирането на националната сигурност и сигурността на ЕС.

В преамбюла на Конституцията са посочени общочовешките ценности, около които се обединява българското общество: свобода, мир, хуманизъм, равенство, справедливост и търпимост. България осъществи своя преход към демокрация като заложи на етническият мир и единството на българските граждани.

Засиленият миграционен натиск завари неподготвени институциите и обществото в страната, което доведе до прояви на ксенофобия и нетолерантност към бежанците. В тази връзка президентът и министър-председателят на Република България осъдиха остро налагането на ненавист и нетърпимост към различния, ксенофобията и псевдонационализма, като крайно опасни и неприемливи действия в съвместни декларации в края на 2013 г. и през февруари 2014 г. Те призоваха гражданите, институциите и политиките към толерантност и солидарност с хората в беда.

**От хуманна гледна точка** е необходима солидарност и съпричастност към страданието на бежанците, потърсили закрила. България спазва международното и европейското законодателство в тази област. Защитата на правата на човека е част от универсалните и европейски ценности, които България споделя.

**От икономическа гледна точка** България следва да използва потенциала на лицата, получили закрила, за целите на икономическия растеж и нуждите на пазара на труда.



Целесъобразно е постигането на икономически ефект с попълването на дефицитите на пазара на труда чрез интеграцията на бежанци, упражняващи определени професии, най-вече висококвалифицирани специалисти в индустриалния сектор и високите технологии. Отливът на специалисти в сферата на медицината може да бъде запълнен с привличането и даването на право да упражняват професията си на медицински специалисти. Същото важи и за занаятите и други дефицитни и редки професии на пазара на труда. Интеграцията на тези лица на пазара на труда ще позволи избягване на нежелано натоварване на социалната ни система. Необходимо е интегрираните лица да бъдат разпределени на територията на цялата страна и да съдействат за нейното развитие и за преодоляване на демографските тенденции/изолация на отделни общини.

**От гледна точка на социалната и културната интеграция** България полага усилия за привличане на бежанците, завършили образование и вече интегрирали се в България, в процеса на адаптация и интеграция на своите сънародници, т.е. да играят ролята на социални медиатори, познавайки езика, културата и притежавайки съответния образователен ценз.

Интеграцията като двупосочен процес включва взаимното приспособяване и участие както от страна на получилите закрила, така и от страна на приемащото общество. Това е процес, в който бежанците се ангажират да спазват законите на страната, дала им закрила, и приемат ценностите ѝ, като в същото време се отчитат националните им етнически и културни специфики. Правителството е наясно с важността на общественото мнение и нагласата на обществото и ще работи съвместно с неправителствения сектор за организирането на разяснителни кампании, лекции, семинари по въпросите на миграционната политика и в частност интеграцията на бежанците. Успоредно с това следва да се насърчава активното включване на гражданското общество в интеграционния процес.

**От гледна точка на сигурността** установяването на българска територия на получилите международна закрила със съответната професия и социален статус ще им позволи да не се маргинализират, което би представлявало заплахата за сигурността на България и целия ЕС. Интеграцията на лицата, получили закрила, към ценностите в българското общество ще бъде гаранция срещу проникването на терористични и екстремистки идеи.

## **6. Очаквания за миграционните процеси, засягащи България след 2014 г.**

Основните миграционни потоци от лица, търсещи международна закрила, които засягат Република България, са вследствие на събития като: продължаващия конфликт в Сирия, регионалните конфликти и социално-икономическата несигурност в държавите от региона на Близкия и Средния Изток; събитията в Северна Африка, започнали с "Арабската пролет" от началото на 2011 г.; постепенното изместване на конфликтите към Западна, Субсахарска и Източна Африка. Географското положение, както и развитието на страната и условията за пребиваване на чужденци в България представляват допълнителни притегателни фактори. Предвид съществуващите редица регионални конфликти, както и опасността от възникване на нови кризи, тенденцията на увеличаване на миграционния натиск към България ще се запази и през следващите години.

Към момента няма тенденция и убедителни аргументи, които дават основание да очакваме намаляване на миграционните потоци поради факта, че няма съществени предпоставки за промяна на политическата и социално-икономическата обстановка в държавите,

основен генератор на миграционни и бежански потоци. В допълнение високият стандарт в държавите членки на ЕС ще продължи да бъде притегателна сила за ГТД. Във връзка с това, може да се предположи, че държавите от посочените региони ще продължават да генерират смесени миграционни потоци към и през Република България, като външна граница на ЕС.

## **7. Отражение на миграционната потоци върху икономиката на България**

Тенденцията за запазване на миграционните потоци (законна и незаконна миграция) към страната налага доброто им управление с оглед постигане на положителен икономически ефект. Текущата демографска ситуация се характеризира с **продължаващо намаляване и застаряване** на населението, **намаляваща раждаемост** и задържащо се високо равнище на общата смъртност. Демографското развитие на България поражда: дефицити в системите на социалното и здравното осигуряване; ограничени възможности за заместване на „излизащата“ работна сила от пазара на труда, включително в резултат на емиграцията; недостиг на квалифицирана работна ръка в редица сфери; висока степен на диференциация на доходите и социална поляризация; производства с ниска добавена стойност.

Имиграционният процес има дългосрочен ефект върху възпроизводството на населението, неговите демографски характеристики, пазара на труда. Той смекчава негативният ефект от застаряването на населението и работната сила. Имиграцията е начин за преодоляване на макроикономическите последици от застаряването на населението и е средство за балансиране на съотношението между търсенето и предлагането на работна сила, като по този начин допринася за равновесието на пазара на труда.

Легалната заетост на получилите международна закрила означава директни приходи към бюджета под формата на данъци, здравни и социални осигуровки. Пребиваването им в България има ефект върху съвкупното потребление и инвестиции в страната, тоест и към формирането на БВП.

## **II. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ В РЕАЛИЗАЦИЯТА НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА ЧУЖДЕНЦИТЕ, ПОЛУЧИЛИ МЕЖДУНАРОДНА ЗАКРИЛА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (2014 - 2020 г.)**

Стратегията се ръководи от следните основни принципи:

- Законосъобразност;
- Насърчаване защита и гарантиране на основните права и свободи;
- Партньорство на местно, регионално и национално ниво с участието на всички заинтересовани страни, включително сътрудничество с НПО и частния сектор;
- Недопускане на дискриминация;
- Синергия между секторните политики;
- Насърчаване на социалното включване и недопускане на самоизолация;
- Обществена солидарност и толерантност към чужденците при запазване на тяхната идентичност (етническа, културна, религиозна и др.);

- Спазване на принципа на доброволност и двустранна ангажираност в интеграционния процес;
- Гъвкавост в процеса на планиране и предоставяне на услуги по адаптация и интеграция;
- Ефикасност, прозрачност и икономичност при усвояването на финансовите средства;
- Надграждане и усъвършенстване на съществуващи практики, опит и услуги.

### **III. ЦЕЛ**

Националната стратегия има за цел успешното интегриране в българското общество на лицата, получили международна закрила или убежище и ефективното използване на техния потенциал за социално-икономическото развитие на страната. В нея са предвидени комплекс от мерки за изграждане на капацитет за осъществяване на успешна интеграцията. Конкретните мерки са насочени към подобряване на достъпа на получилите закрила лица до услуги и ресурси за развитие – работа и доходи, образование, здравеопазване, жилищна среда и инфраструктура, както и целенасочена работа за развиване на социални и житейски умения, промяна на нагласи, ценности и начин на мислене, адаптиране към нова културна среда. Приоритетите и мерките са насочени и към намаляване на натиска към системите за социална сигурност, свързан с миграционните потоци, чрез активно включване на лицата, получили международна закрила, в пазара на труда, активна заетост и предприемачество.

### **IV. ЦЕЛЕВА ГРУПА**

Стратегията е насочена към лицата с предоставена международна закрила или убежище в Република България с акцент върху новопризнатите, включително уязвими лица със специфични нужди (бременни жени, самотни майки, лица с увреждания, изтезавани лица или такива, с тежки форми на физическо, психическо, или сексуално и свързано с пола насилие), непридружени малолетни и непълнолетни лица, търсещи или получили международна закрила.

### **V. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ**

Стратегията е национален документ и се прилага заедно с ежегодните Национални планове да действат по интеграция към нея на територията на цялата страна.

## VI. ПАРТНЬОРИ

### 1. На национално ниво

Основните институции с отговорности на национално ниво към планирането и изпълнението на мерки за интегриране и социално включване на целевата група в страната са:

- **Министерство на труда и социалната политика** (МТСП) – осъществява общата координация на изпълнението на стратегията в областта на държавната политика в сферата на заетостта, социалната политика и социалното включване чрез Националния съвет за миграция и интеграция.;
- **Министерство на образованието и науката** (МОН) – координира политиката за образователна интеграция на децата и учениците от бежанската общност. Подпомага с мерки достъпа до качествено образование на възрастни;
- **Министерство на здравеопазването** (МЗ) – координира политиките в здравния сектор, изпълнява целеви мерки за подобряване на достъпа до здравеопазване, подкрепя за майчиното и детското здраве;
- **Министерство на вътрешните работи** (МВР) – осъществява цялостен контрол на чужденците на територията на България и издава българските лични документи на лицата, получили международна закрила;
- **Държавна агенция за бежанците при Министерския съвет** (ДАБ) – осъществява необходимите грижи в приемателните центрове до предоставянето на международна закрила, предоставя статут на бежанец или хуманитарен статут, прилага мерки за адаптация на чужденците до момента на придобиване на закрила с оглед по-бързата им интеграция в обществото;
- **Държавна агенция за закрила на детето** (ДАЗД) – участва в разработването на държавната политика за закрила на детето; разработва и контролира изпълнението на национални и регионални програми за осъществяване закрилата на детето; наблюдава и анализира провеждането на държавната политика за закрила на детето, осигурява методическото ръководство по спазване на правата на детето;
- **Агенция по заетостта** (АЗ) – осъществява активни политики на пазара на труда, включително за професионална квалификация, преквалификация, трудово посредничество, консултиране и други, както и подпомага интеграцията на пазара на труда на получилите международна закрила;
- **Агенция за социално подпомагане** (АСП) – създава условия за достъп на получилите международна закрила до предвидените за българските граждани социални помощи и услуги, инспектира социалните услуги, предоставя информация за доставчиците на социални помощи и услуги;
- **ИА „Главна инспекция по труда“** (ИАГИТ) – следи за спазването на трудовото законодателство при наемане на лица, получили закрила, като следи да не се допускат случаи на експлоатация и използването на детски труд;
- **Други институции**, в чийто обхват на дейност попадат и лицата със съответен статут на закрила, когато той им дава равни права и задължения с тези на българските граждани в съответната област на обществения живот – напр. Министерство на

културата (МК), Министерство на младежта и спорта (ММС), Министерство на земеделието и храните (МЗХ), Национална агенция за приходите (НАП), Национален осигурителен институт (НОИ), Национална здравноосигурителна каса (НЗОК), Национална занаятчийска камара (НЗК), Национален статистически институт (НСИ), Изпълнителна агенция за насърчаване на малки и средни предприятия (ИАНМСП) и много други.

## 2. На регионално ниво

- **Областен управител и областна администрация** – отговаря за изпълнението на държавната политика на областно ниво, участва в координацията на изпълнението, мониторинга и оценката на Областната стратегия за социалните услуги, съдейства за координацията и сътрудничеството между общините.
- **Регионални инспекторати по образованието** (РИО) – отговарят съвместно с общината за координирането и изпълнението на дейностите от програмата, свързани с образованието, като: осигуряване на достъп до качествено образование на деца и ученици, интеграция в системата на образованието;
- **Регионални здравни инспекции** (РЗИ) – координират и изпълняват хоризонтални здравни мерки за осигуряване на достъп до качествена здравна грижа за получилите закрила. Съдействат за провеждане на здравна превенция и профилактика, включително здравна профилактика на майчинството/бременността;
- **Областни съвети за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси** – обединяват широк кръг заинтересовани страни на областно ниво и съдействат за участието им в планирането и изпълнението на интеграционните мерки;
- **Регионални дирекции за социално подпомагане** (РДСП) – извършват обща координация на регионално ниво, а Дирекции „Социално подпомагане“ (ДСП) – подпомагат лицата получили международна закрила за достъп до социални помощи и услуги, в случаите, когато отговарят на заложените критерии съгласно българското законодателство;
- **Дирекциите „Регионални служби по заетостта“** (ДРСЗ) – извършват обща координация на регионално ниво, а дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) – предоставят услуги по посредничество за наемане на работа, включване в програми и мерки за заетост и обучение, професионално ориентиране и други, в случаите, когато лицата получили международна закрила отговарят на заложените критерии съгласно българското законодателство.

## 3. На местно ниво

- **Общини** – местните власти носят отговорности за инициирането и изпълнението на хоризонталните политики и мерки за социално включване и реализация на настанените на тяхна територия лица, получили международна закрила. **Кметовете на общини сключват споразумението за интеграция с получилия закрила от името на държавата.** В качеството на колективен орган, представляващ местната власт, основен партньор е и **Национално сдружение на общините в Република България** (НСОРБ).

## VII. ПРОЦЕС НА ИНТЕГРАЦИЯ

Основният инструмент за интеграция е споразумението за интеграция, което се подписва от лицето, получило закрила и упълномощеният представител на местната власт. Споразумението се сключва само веднъж за срок от една година индивидуално с всеки пълнолетен член на семейството. Излизането от програмата става по ред, определен от **Националния съвет за миграция и интеграция (Съветът)**. Вторият важен принцип на интеграцията е насочването на лицата към региони и населени места, в които има доказана необходимост и/или проявен интерес от местната власт. Общините заявяват готовност за приемане на определен брой лица с предоставена закрила като се вземат предвид състоянието на пазара на труда, наличната квалификация, демографски тенденции, перспективи за развитие на общината, наличие на общности от чужденци, с цел избягване на сегрегация и концентрация, които пораждат рискове за социално-икономическата стабилност и сигурността. Аналогично на общините, при спазване на доброволния принцип лицата, получили закрила, се присъединяват към Националния план за действие по интеграция (НПДИ). Присъединяването дава възможност за получаване на широк кръг услуги и финансово стимулиране, което да подпомогне първоначалния период на интегриране. Предоставените услуги са в рамките на компетенциите на съответните институции, но като се отчита спецификата на целевата група – лица, с предоставен статут на закрила, се предвиждат и допълнителни политики и услуги.

Ангажимент на Съвета е на всеки етап да анализира състава и спецификата на целевата група с оглед актуализиране на предложените мерки и стимули съобразно с потенциала, очакванията, обхвата на целевата група.

След индивидуална оценка на социалните нужди във всеки отделен случай се изготвя индивидуален интеграционен план. Планът се изпълнява за период от една година и в него ясно се дефинират стъпките на интеграция и очакваните резултати.

Процесът на интеграция се предшества от производство за предоставяне на статут на международна закрила по Закона за убежището и бежанците (ЗУБ), което включва:

След задържане на чужденеца от органите на ГД „Гранична Полиция“ на МВР, се пристъпва към процедура по установяване на самоличността. Извършва се задължителен медицински преглед, ваксиниране и се снемат пръстови отпечатащи. Чужденецът подава молба за международна закрила. Извършват се задължителни медицински изследвания. Идентифицират се уязвимите групи след провеждане на интервю. Следва настаняване на потърсилия международна закрила в РПЦ на ДАБ, при съобразяване с пола, възрастта, семейното положение. Провежда се Дъблинско интервю и при наличието на индикации, че друга държава – членка е отговорна да разгледа молбата за закрила, се подготвя и изпраща запитване към нея. Дъблинското производство приключва с решение, с което се открива производство за предоставяне на закрила в Р България или за трансфер на лицето към отговорната държава – членка. Провежда се ускорено производство и в 3-дневен срок се изготвя решение, с което молбата може да бъде отхвърлена като явно неоснователна. Това производство не се провежда по отношение на непридружените малолетни и непълнолетни лица (НМНЛ) и по отношение на лицата, които са граждани на държави, в които е общоизвестно, че има въоръжен конфликт. В рамките на производство по общия ред се изследва бежанската история и се изготвя решение, с което се предоставя или отказва международна закрила. Спрямо чужденците, с влязло в сила решение за отказ за закрила, се прилагат разпоредбите на ЗЧРБ.

По време на производството за предоставяне на закрила се осигурява начално обучение по български език, когато лицето е настанено в РПЦ на ДАБ. Ако лицето е на външен адрес – също трябва да се търсят възможности за предоставяне на обучение по български език. След връчване на решението за предоставяне на статут на закрила, лицата получават възможност за участие в НПДИ. Те попълват и подават заявление за участие. То се разглежда от компетентен орган и се набелязва Индивидуален интеграционен план, който включва пакет от мерки за интеграция. Подписва се Споразумение, определящо правата и задълженията на страните. Лицето се изпраща в съответната община, където ще се провеждат мерките по НПДИ. Получилите международна закрила се включват в курс по български език, продължаващ 6 месеца – 600 учебни часа за достигане равнище А-2 или В-1 по Европейската езикова рамка в зависимост от образователното ниво. По време на езиковото обучение се организират и часове по социална ориентация, насочени към запознаване със социалната система в страната, политическото устройство, културните традиции и обичаи и др. Децата се записват в училище. След успешно приключване на езиковия курс лицето се насочва към професионална ориентация, квалификация, преквалификация. По време на участието в НПДИ, лицата имат право на здравно осигуряване и достъп до социални услуги, предоставяни от ДБТ. След приключване на участието в НПДИ получилите закрила могат да се установяват, където пожелаят в страната, като самите те вече носят отговорността за наемането на жилища и издръжката – своята и на семействата си. Те имат право да се регистрират като търсещи работа и да получават социално подпомагане по реда, предвиден за българските граждани.

Процесът на интеграция е представен графично в *Приложение 1*.

## **VIII. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ**

Интеграцията, на лицата, получили международна закрила се осъществява чрез конкретни мерки и услуги в няколко приоритетни области, като: достъп до образование и обучение по български език, заетост, признаване на квалификации, здравни грижи, социално подпомагане, жилищно настаняване, интеграция в социалния, културен и граждански живот на обществото, при гарантиране на синергия между тях. Мерките, които се предприемат в набелязаните приоритетни области, следва да осигуряват пълноправна възможност за достоен живот и реализация на лицата, получили закрила, като пълноправни европейски граждани, с всички произтичащи от това ползи.

Предвидени са мерки и по отношение на нарасналия брой на НМНЛ, търсещи закрила. Предлагат се професионална помощ, индивидуална работа и специализирани интеркултурни обучения на работещите с тях. С цел създаване на благоприятна среда, спазване правата на детето и ограничаване на контакта с рискови групи, непридружените деца се настаняват отделно, получавайки специализирана грижа. За да се гарантира успешното включване на децата в приемащото общество е необходимо да бъдат осигурени достатъчен брой специалисти за работа с тях и са ангажирани отговорните институции за продължителна работа.

Необходими условия и фактори за създаване на благоприятна интеграционна среда за новопризнатите бежанци са:

- изграждането на мрежа за сътрудничество и оперативно взаимодействие между максимално широк кръг заинтересовани участници от държавните институции, представителите на органите на местното самоуправление и неправителствения сектор в процеса на адаптацията и социалното включване на получилите международна закрила;
- равнопоставено участие в процеса на представители на бежанските общности с цел преодоляване на културните различия.

## **1. Предоставяне на информация**

Първата основна задача на интеграционната стратегия е да осигури обективна информация, насочена от една страна към приемащото общество, с цел ефективно използване на потенциала на получилите закрила лица за икономиката и развитието на страната, предпазване от предразсъдъци и негативно отношение към бежанците, и от друга – към получилите закрила. Това ще спомогне за изграждане на ефективен диалог между бежанците и приемащото общество.

От съществено значение е на лицата, на които е предоставена международна закрила, във възможно най-кратък срок след предоставянето на статут осигуряването на достъп до информация на език, който те разбират или се предполага, че разбират, за правата и задълженията, произтичащи от съответния статут на закрила.

Същевременно, българската общественост трябва да бъде непрекъснато информирана за интеграцията на лицата, получили закрила, с цел формиране на положително отношение в обществото към тях. В тази връзка е необходимо партньорство със средствата за масова информация и неправителствения сектор за регулярни информационни кампании.

## **2. Образование и обучение по български език**

### **2.1. Обучение по български език**

Всички лица, на които е предоставена международна закрила, имат право на безплатен достъп до езиково обучение по български език по специално разработени програми, както и до професионално усъвършенстване или преквалификация, която да се осъществява при условията, предвидени за българските граждани. Курсовете по български език се предоставят в местата на постоянно настаняване и целта е постигане на познания на равнище А 2 или В 1 по Европейската езикова рамка в зависимост от образователното ниво на обучаваните.

Предвижда се разработване и прилагане на програми в училищата с насоченост към разширено изучаване на български език и общообразователни предмети, както и за преодоляване и приемане на културните различия и насърчаване на толерантността.

### **2.2. Образование**

#### ***Текущо състояние***

Предоставянето на пълен достъп до образователната система на всички малолетни и непълнолетни деца, на които е предоставена международна закрила се осъществява при същите условия, както за българските граждани. Разрешаването на пълнолетните лица, на които е предоставена международна закрила, достъп до системата на общото образование, както и до професионално усъвършенстване или преквалификация става при същите условия, както за гражданите на трети държави, законно пребиваващи на българска територия.



При приемане на ученици, търсещи или получили международна закрила, са налице специфики при обучението им, свързани с: разлики в образователните системи на държавите по произход; невладеене или слабо владеене на български език; липсата на документи за завършена степен на образование. До момента записването в училище за деца, които не могат да предоставят документ за завършен клас, етап или степен на образование, се осъществява по следния ред: успешно преминал курс на обучение по български език, организиран от ДАБ; комисия към регионалните инспекторати по образование проверява степента на знанията, за да определи съответствието им с общообразователния минимум за определен клас; същата комисия към регионалните инспекторати по образование насочва ученика в училище съобразно със способностите и желанията на ученика.

### ***Идентифицирани проблеми***

Осигуряването на непосредствен достъп до образователната система чрез записване на децата в задължителна училищна възраст, търсещи или получили международна закрила по реда на ЗУБ, които не могат да представят документ, удостоверяващ завършена степен на образование или клас, в държавните и общинските училища в Република България в съответния клас, отговарящ на възрастта на детето, ще позволи по-бързото им интегриране и продължаване на образованието и обучението им след успешното завършване на клас, етап или степен на образование.

### ***Необходими мерки***

Във връзка с това е необходима допълнителна интензивна езикова подготовка за изучаване на български език и осигуряване на съпътстваща обучението им допълнителна подготовка по учебни предмети, съгласно нуждите на всяко дете, търсещо или получило международна закрила. По този начин:

- се осигурява допълнително интензивно обучение по български език в гъвкави форми, което е ключово условие за образователната интеграция;
- се вземат под внимание разликите в образователната система на държавата по произход и българската образователна система за успешната интеграция на ученика, като се осигурява допълнителна подкрепа по учебни предмети от училищния учебен план;
- се осигурява възможност за децата, които никога не са посещавали училище, да се адаптират в системата на българското училище, като получат възможност за образование и се обучават сред връстници.

За да се гарантира прилагането на правото на образование за всяко дете в задължителна училищна възраст, на родителите, търсещи или получили международна закрила, следва да се вмени задължението децата им да посещават училище.

По повод на осъществяването на допълнително/интензивно обучение по български език за деца е необходимо да се осигури:

- обучение за придобиване на квалификация на учители, които да преподават български език като чужд език;
- допълнителна образователна подкрепа от помощник-учители (лица, преминали курс на обучение и произхождащи от държавата на обичайно местопребиваване на детето), които да улесняват процеса на обучение и да помагат при осъществяване на контакт с родителите на децата.

При приемането на студенти, получили международна закрила, за обучение следва да се имат предвид някои специфични аспекти при тяхното образование, свързани с:

- разлики в образователните системи на държавите по произход;
- невладеене или слабо владеене на български език;
- липса на документи за завършена степен на образование.

За образователната интеграция е необходимо приоритетно да се развият целеви мерки за:

- Обхващане на децата в детски градини;
- Работа по овладяване на български език в детските градини;
- Записване и задържане на децата в училище;
- Подкрепа и осигуряване на допълнителни занятия за компенсиране на образователни неравенства;
- Обучение на децата в смесена/интеркултурна среда;
- Специални програми за обучение на младежи;
- Мерки за ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни бежанци (дейностите за ограмотяване могат да бъдат съчетани с обучения за жизнено умения и социални компетентности и надградени с обучения за професионална квалификация);
- Повишаване на капацитета на учителите в детските градини и училищата за работа с деца и младежи с различна етническа и културна принадлежност;
- Осъществява се чрез програми за обучения на учителите за работа в интеркултурна среда; обучение за работа с деца, чийто майчин или семеен език не е български и прилагане на съвременни техники за овладяването на български език; подпомагане на учители при работата им с деца, които не говорят български език в семействата си;
- Дейности за съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците от различен етнически произход и техните връстници в интеграционна интеркултурна среда.

### **3. Заетост**

#### ***Текущо състояние***

Възрастовият профил на лицата с предоставена закрила предполага активно включване на пазара на труда, както под формата на наемане на работа, така и възможности за самостоятелен бизнес, самонаемане, включително на работни места. Ето защо политиката на пазара на труда по отношение на тези лица включва мерки, както за насърчаване на заетостта, така и на самостоятелната заетост. В тази връзка ще бъде предоставен набор от обучителни и квалификационни услуги, с което интеграционният процес ще допринесе за икономически растеж и ефективна интеграция на лицата.

Агенцията по заетостта предлага посреднически услуги за осигуряване на заетост и обучение на всички търсещи работа лица, включително и чужденци с различен по вид статут на пребиваване в страната, регистрирани в ДБТ, съгласно чл. 18 на Закона за насърчаване на заетостта. Всички регистрирани лица имат равен достъп до услугите, като при осъществяването на посредничеството не се допуска пряка или непряка дискриминация, привилегии или ограничения, основани на народност, произход, пол, раса и др.

Регистрираните в ДБТ лица с предоставена закрила получават информация за обявени свободни работни места и им се оказва съдействие за започване на работа. Те се включват и в

програми и мерки за заетост и обучение, включително Оперативната програма „Развитие на човешките ресурси”, в случай че отговарят на условията на програмата/мярката и изискванията на работодателя.

През 2014 г. в подкрепа интеграцията на бежанците АЗ, съвместно с ДАБ, изготви информационна брошура с превод на арабски, френски и английски език, относно предлаганите посредническите услуги в ДБТ. Проведени са и информационни срещи в центровете за временно настаняване на бежанци в гр. София - кв. „Военна рампа” и кв. „Овча купел”, с. Пъстрогор и гр. Харманли.

По време на срещите на бежанците е представена информация относно необходимите документи за регистрация в ДБТ, услугите, насочени към търсещите работа лица и условията за включване в програми за заетост и обучение. С оглед оказване съдействие за намиране на работа при срещите са изготвени и профили на бежанците, които съдържат техните образователно-квалификационни характеристики.

Агенцията по заетостта оказва съдействие на ДАБ при реализацията на програма за заетост и обучение на бежанци за наемане на безработни лица, в т. ч. получили закрила, за работа като помощен персонал в интеграционните центрове. От АЗ са проведени и срещи с работодатели относно възможностите за наемане на бежанци на първичния пазар на труда.

#### ***Идентифицирани проблеми***

Интеграцията на пазара на труда на лицата, получили закрила е свързана с преодоляването на известни трудности и предизвикателства, по съществени от които са:

- преобладаваща част от тях не владеят български език;
- липса на документи на лицата, доказващи придобитата образователно-квалификационна степен;
- недостатъчна мотивация и активност на пазара на труда;
- съществуващи традиции и култури в държавите на произход, в които жените не работят;
- проблем с регистрацията по местоживее (по постоянен или настоящ адрес), което е пречка за регистрация на лицата в ДБТ и ползване на посреднически услуги;
- част от лицата имат опит и капацитет за стартиране на самостоятелен бизнес, но нямат информация за условията и начините за реализиране в България.

#### ***Необходими мерки***

- подобряване нивото на владеене на български език чрез допълнителни обучения;
- мотивиране на лицата за активно поведение на пазара на труда от служители на интеграционните центрове и на ДБТ;
- провеждане на информационни срещи с бежанците с цел информиране за посредническите услуги на ДБТ, както от служители на съответните бюра по труда, така също и от служители на интеграционните центрове;
- провеждане на специализирани трудови борси за бежанци;
- валидиране на придобити умения и професионален опит на бежанците.
- Бюрата по труда да организират курсове за стартиране на бизнес;
- Службите за земеделие и гори да подготвят информационни материали и обучения за лица, получили закрила, за земеделски производители.

#### **4. Процедури за признаване на квалификации**

##### ***Текущо състояние***

Общият ред за признаване на придобито образование е като българските граждани, които са се обучавали във висши училища, създадени и функциониращи по законоустановения ред в страната, в която е придобито висшето образование. Изискванията за признаване на придобито висше образование в чуждестранни висши училища са дефинирани в Наредбата за държавните изисквания за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища. Признаването се извършва от МОН чрез Националния център за информация и документация (НАЦИД).

С оглед постигане на целта за ефективна интеграция на лицата с предоставена закрила на пазара на труда и преодоляване на дефицитите от квалифицирана работна сила, политиката в областта на квалификациите и преквалификациите е насочена към интензивно обучение за придобиване на съответните професии.

##### ***Идентифицирани проблеми***

За регулираните професии има допълнителни изисквания, които могат да създадат пречки на лица, придобили международна закрила да получат признаване на завършеното образование.

Така например, за да може гражданин на чужда държава да упражнява придобита професия "архитект", съответно "инженер" следва да подаде документи за признаване на съответна проектантска правоспособност при професионална квалификация "архитект" в Камарата на архитектите, съответно "инженер" – в Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране. Съгласно изискванията, лицето, придобило статут на международна закрила, трябва да представи свидетелство за съдимост или аналогичен документ, издаден от държавата на произход – с валидност шест месеца от издаването, което се оказва сериозна пречка.

Друга трудност е изискването, според което дипломата за висше образование, издадена от чуждестранен университет, трябва да удостоверява придобита степен „магистър.“ Някои държави, като Сирийската арабска република, Израел и др. предвиждат 5 годишен срок на обучения по специалността „Архитектура“, която завършва успешно с придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър“.

По силата на Закона за здравето (ЗЗ) чужденци от трети държави се допускат до упражняване на медицинска професия, ако отговарят на определени изисквания, включително да владеят български език и професионалната терминология на български език.

##### ***Необходими мерки***

За постигане на целите на стратегията за интеграция и по-специално постигане на максимален ефект от процеса за социално-икономическото развитие основен приоритет е преодоляване на пречките пред квалификацията и образованието с цел включване на пазара на труда.

- Осигуряване на еднакво третиране на лицата, на които е предоставена международна закрила, и на българските граждани в рамките на съществуващите процедури за признаване на чуждестранни дипломи, удостоверения и други доказателства за професионална квалификация.

- Улесняване на пълния достъп за лицата, на които е предоставена международна закрила, които не са в състояние да представят документи, удостоверяващи техните квалификации, до подходящи схеми за оценка, валидиране и акредитиране на предишното им обучение. Всички такива мерки са в съответствие с чл. 2, ал. 2 и чл. 3, ал. 3 от *Директива 2005/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 7 септември 2005 г. относно признаването на професионални квалификации*.

- Възможното решение на проблема с изискването на свидетелство за съдимост или друг аналогичен документ, би могло да бъде търсено чрез съдействието на българските органи, както и чрез признаване на подадена от чужденеца декларация, която удостоверява тези обстоятелства.

- За да се улесни достъпа на тези лица с медицинско образование, да се предвидят програми за интегриране на утвърдени чуждестранни специалисти в системата на българското образование и след преодоляване на езиковата бариера да е възможно български специалисти да работят активно с бежанците с цел да улеснят възможността те да адаптират квалификацията си и уменията си в българското общество.

- За целите на получаването на първа степен на професионална квалификация, се допуска включване в курс за професионално обучение след завършен курс за ограмотяване.

- С оглед на това, че значителна част от лицата са с ниска степен на образование или не могат да докажат завършена степен на образование, необходима за съответната професия, приоритетно ще се включват в програмите за обучение, предвидени в Закона за занаятите за придобиване на квалификация, започвайки от „чирак“ и „калфа“. За целта се предвижда диалог с Националната занаятчийска камара.

## **5. Социално подпомагане и услуги**

### ***Текущо състояние***

Средствата по различните програми за подпомагане от АСП се планират за всички нуждаещи се лица и семейства, не са дефинирани отделни групи за подпомагане на чужди граждани със статут на закрила, тъй като те се подпомагат както българските граждани.

Съгласно **Закона за социално подпомагане** право на социално подпомагане имат: чужденците с разрешение за постоянно пребиваване в Република България; чужденците, на които е предоставено убежище, статут на бежанец или хуманитарен статут; чужденците, ползващи се от временна закрила, и лицата, за които това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна.

Редът и условията, при които се подпомагат чужденците, на които е предоставено статут на закрила са уредени в Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП). С Постановление № 69 на МС от 27.03.2009 г. за изменение и допълнение на ППЗСП (обн., ДВ, бр. 26 от 2009 г.) се приеха **облекчени ред и условия в процедурата за социалното подпомагане на бежанците. Определящото условие за достъп до социално подпомагане е постоянният им адрес на територията на страната.**

**Чужденците със статут на международна закрила могат да ползват социални услуги в общността или в специализирана институция, посочени в чл. 36, ал. 2 и 3 от ППЗСП, по реда и при условията, регламентирани в чл. 40 от същия правилник.**

За извършване на оценка на потребностите от социални услуги лицата, които желаят да ползват социални услуги следва да подадат писмена молба до дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес.

Системата на социалните услуги предлага предоставянето на услуги дългосрочно и краткосрочно. Краткосрочно се предоставят услуги за срок до 3 месеца.

Социалната услуга, която се предоставя изключително на лица и семейства без дом е „Център за временно настаняване”. Тази услуга попада в обхвата на краткосрочно предлаганите услуги, т.е. престоят на лицата в центровете не може да надвишава три месеца в рамките на календарна година.

От 2011 г. като местна дейност Столична община открива през зимните месеци и Кризисен център за настаняване на хора в риск, в който подкрепя намират 70 бездомни лица. Центърът осигурява подслон през нощта и храна за бездомните.

Действащото социално законодателство предоставя възможност на общините да инициират откриването на социални услуги, делегирани от държавата и местни дейности, като по този начин се гарантира в най-висока степен подкрепата на рисковите групи от общността.

Социални услуги, предназначени за бременни жени и майки, за които е налице риск от изоставяне на децата се предоставят в Звената „Майка и бебе”. Потребителите на този вид услуга могат да се възползват от нея за срок до 6 месеца. Дейностите, които предоставя услугата са насочени към социално, психологическо и юридическо консултиране и подкрепа.

В Закона за интеграция на хората с увреждания урежда правата на лицата с увреждания, като условието за достъп е **постоянният им адрес на територията на страната и наличието на документ, удостоверяващ здравословното състояние на лицето, отговарящ на изискванията на българското законодателство, определени в Закона за здравето и Наредбата за медицинската експертиза.**

Условие за отпускането на месечна добавка за социална интеграция е наличието на експертно решение издадено от ТЕЛК/НЕЛК, социална оценка и подадено заявление-декларация в ДСП по постоянен адрес на лицето с увреждане, от него, законен негов представител или от упълномощено от него лице.

За отпускане на целева помощ за покупка и ремонт на помощни средства, приспособления и съоръжения и/или медицински изделия (ПСПС и/или МИ) на бежанци е необходимо да бъде подадено заявление-декларация в ДСП по постоянен адрес от лицето с увреждане, от негов законен представител или от упълномощено от него лице, както и наличието на протокол от българска лекарска консултативна комисия, удостоверяващо нуждата от ползването на съответното ПСПС и/или МИ.

### ***Идентифицирани проблеми***

- Осигуряване на достатъчно средства за социални помощи и услуги
- Недостиг на човешки ресурси в АСП

### ***Необходими мерки***

Предвиждат се мерки за създаване на необходимата мрежа за предоставяне на социални услуги, която да работи за интеграцията и превенцията на социалната изолация.

- Развиване на иновативни и интегрирани услуги: утвърждаване на съществуващите и разкриване на нови услуги;
- Превенция на рискове, социално включване и интеграция;
- Осигуряване на достъп до обществени услуги и ресурси за развитие

В рамките на приемащите общности ще се развива капацитета на човешките ресурси за работа с бежанските общности – планиране на целеви обучения, консултации и супервизия, адаптирани към конкретните обучителни нужди на доставчици на социални услуги, отдели

„Закрила на детето” (ОДЗ), НПО, служители в общинските администрации и ДСП, които имат отношение към предоставянето на социални услуги на бежанци.

Предвижда се и допълнително законодателство за обвързване на социалното подпомагане със задължителното ползване на услуги от лицата и техните семейства.

## **6. Здравни грижи**

### ***Текущо състояние***

Достъпът до здравни услуги на лица с предоставен статут на закрила на територията на Република България е регламентиран в 33 и Закона за здравното осигуряване (ЗЗО).

Съгласно чл. 29, ал. 1, т. 4 от ЗУБ по време на производството по предоставяне на съответния статут чужденецът има право на здравно осигуряване, достъпна медицинска помощ и безплатно ползване на медицинско обслужване при условията и по реда за българските граждани. Съгласно чл. 34, ал. 1, т. 3 от ЗЗО задължението за осигуряване възниква от датата на откриването на производство за предоставяне статут на закрила. Чужденците с предоставен статут на закрила се ползват с всички права като задължително здравно осигурени, посочени в чл. 35 от ЗЗО, а именно:

- да получават медицинска помощ в обхвата на основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК;
- да избират лекар от лечебно заведение за първична медицинска помощ, сключило договор с РЗОК;
- право на спешна помощ там, където попаднат;
- да получават информация от РЗОК за договорите, сключени от нея с изпълнителите на медицинска помощ;
- да участват в управлението на НЗОК чрез свои представители;
- да подават жалби пред директора на съответната РЗОК при нарушения на закона и на договорите;
- да получат документ, необходим за упражняване на здравноосигурителните им права в съответствие с правилата за координация на системите за социална сигурност;
- право на трансгранично здравно обслужване.

Съобразно чл. 40, ал. 3 от ЗЗО за сметка на държавния бюджет се осигуряват лицата до 18-годишна възраст, както и след навършване на тази възраст (при условие, че учат редовно – до завършване на средно образование), студентите – редовно обучение във висши училища до навършване на 26-годишна възраст, както и докторантите на редовно обучение по държавна поръчка.

На лицата с предоставен статут на закрила, които не са здравноосигурени съгласно чл. 82 от 33, се предоставят медицински услуги, които са свързани с:

- медицинска помощ при спешни състояния;
- профилактични прегледи и изследвания и акушерската помощ за всички здравно неосигурени жени, независимо от начина на родоразрешение, по обхват и по ред, определени с Наредба № 26 от 2007 г. за предоставяне на акушерска помощ на здравно неосигурени жени и за извършване на изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени.
- стационарна психиатрична помощ;
- осигуряване на кръв и кръвни продукти;

- трансплантация на органи, тъкани и клетки;
- задължително лечение и/или задължителна изолация;
- експертизи за вид и степен на увреждане и трайна неработоспособност;
- медицински транспорт;
- асистирана репродукция;
- ваксини за задължителни имунизации и реимунизации, ваксини по специални показания и при извънредни обстоятелства, специфични серуми, имуноглобулини и други биопродукти, свързани с профилактиката на заразните болести, както и техническите средства за прилагането им;
- пълен обем от противоепидемични дейности;
- достъп до здравни дейности, включени в национални, регионални и общински здравни програми.

Предложените промени в ЗУБ целят да се допълни ЗЗ, така че в случай на кризисна ситуация, включително масово навлизане на чужденци, търсещи закрила на територията на Република България, и възникване на риск за опазване на общественото здраве, министърът на здравеопазването да може да разпорежи допълнителни мерки и дейности за опазване на общественото здраве. Тези мерки ще се финансират от държавния бюджет и ще се координират от регионалните здравни инспекции, на чиято територия е възникнала кризисната ситуация.

### ***Идентифицирани проблеми***

Проблемите, свързани с предоставянето на здравни услуги, са следните:

- Езиковата бариера;
- Недостатъчната информираност на работещите в здравната сфера по проблемите на бежанците;
- Непознаване на здравноосигурителните права и задължения от страна на лицата с предоставен статут на международна закрила;
- Проблеми с поддържане статуса на здравноосигурено лице;
- Избор на личен лекар;
- Усъвършенстване на нормативната уредба, отнасяща се до проблемите на бежанците в областта на здравното обслужване;
- Провеждане на обучения на лицата, предоставящи здравни услуги за правата и задълженията на бежанците на територията на Р. България;
- Обучение Липса на обучени здравни медиатори, с оглед за осигуряване на по-добро здравно обслужване на бежанците.

### ***Необходими мерки***

Политиката в областта на здравеопазването, насочена към чужденците, получили закрила, изисква извършването на различни по вид и характер дейности, насочени към предоставянето на здравни услуги. От тях най-важно и стратегическо значение имат:

- Подобряване на информационния обмен между отделните ведомства, ангажирани с проблемите на бежанците и своевременното предоставяне на информация на съответните структури, оказващи здравни грижи;
- Предоставяне на информация относно здравно-осигурителните права и задължения на лицата със статут на международна закрила;
- Изграждане на мрежа от здравни медиатори;



- Провеждане на обучения на здравни специалисти по бежанските проблеми;
- Провеждане на противоепидемични мерки, съгласно действащото законодателство;
- Провеждане на профилактични дейности;
- Провеждане на задължителни имунизации и реимунизации съгласно Националния имунизационен календар;
- Проучване и прилагане на добри практики, в контекста на политиката на ЕС по проблемите на бежанците с оглед усъвършенстване здравното обслужване.

## **7. Жилищно настаняване**

Лицата, на които е предоставена международна закрила, получават достъп до жилищно настаняване при условия, равностойни на условията, приложими за другите граждани на трети държави, законно пребиваващи на територията на страната. Заплащането на наем по време на участието в Националния план за интеграция на бежанците е важно условие успешната ѝ реализация.

За разлика от останалите сектори, където съществуват известни възможности и ресурси за стартиране на директна подкрепа към целевата група, то решаването на проблемите в жилищния сектор е невъзможно без целево финансиране наемаването на жилища. Трябва да се обмислят и изберат адекватни политики и механизми за предоставяне на подпомагане за временно жилищно настаняване на новопризнатите бежанци.

## **8. Интеграция на бежанците в социалния, икономическия, културния и гражданския живот на българското общество**

За интеграцията на бежанците в социалния, културния и граждански живот а обществото, е необходимо да бъдат предприети следните мерки:

- Изпълнение на съвместни програми, проекти и споразумения с образователни институции – университети, училища, институти, школи и пр. за организиране на съвместни дейности между български граждани и бежанци за тяхната интеграция, по въпросите на дискриминацията и равнопоставеността.
- Изпълнение на програми, проекти и споразумения с българските и чуждестранни медии за популяризиране образа на чужденците в България и повишаване информираността в двете посоки – бежанец-българин и българин-бежанец.
- Изпълнение на програми, проекти и споразумения с българския бизнес за скъсяване на разстоянието и достъпа до пазара на труда в България за чужденците.
- Задълбочаване на съвместните дейности и работния диалог със структурите на местното самоуправление.

### ***Специфична област 1***

**Интеграция на уязвими лица със специфични нужди (бременни, самотни майки, лица с увреждания, изтезавани лица или такива с тежки форми на физическо, психическо или сексуално и свързано с пола насилие).**

Уязвими са онези лица от целевата група, които търпят ограничения по отношение на участието си в социалния живот и ползването на социални права, не успяват да получат достъп или да ползват възможностите, които предлагат обществото и икономиката, имат ограничен достъп до качествено образование и здравни услуги, ниво на професионална квалификация и умения, които възпрепятстват участието им на пазара на труда, като в резултат на горепосочените фактори попадат в ситуация на риск от социално изключване. За преодоляване на трудностите в интеграцията на тази специфична група в НПДИ се предвижда:

- Осигуряване изучаване на български език и професия чрез гъвкави форми на обучение.
- Предоставяне на психологическа помощ, която да бъде навременна и да отчита особеното положение на тези категории лица.
- Осигуряване на достъп до рехабилитационни и подкрепящи услуги в общността на включените в целевата група лица, съобразно техните потребности и индивидуални особености.

## **Специфична област 2**

### **Закрила и интеграция на непридружени малолетни и непълнолетни лица**

Гарантирането на правата на тази особено уязвима група деца в настоящия момент е първостепенна грижа и отговорност на държавата с приоритет осигуряване на правото им на живот, оцеляване и развитие, превенция и недопускане на дискриминация, предпазване от всякакъв вид насилие. За целта е наложително създаване на интегрирана база данни за НМНЛ, търсещи или получили международна закрила на територията на Р България.

Изхождайки от разпоредбите на чл. 2 от Конвенцията на ООН за правата на детето „Държавите – страни по Конвенцията, зачитат и осигуряват правата на всяко дете, в пределите на своята юрисдикция без каквато и да е дискриминация, независимо от расата, цвета на кожата, пола, езика, религията, политическите възгледи, националния, етническият или социалният произход и др.”.

Непридружените деца са деца в риск по смисъла на Закона за закрила на детето (ЗЗД), а именно – намират се в държава, различна от държавата им на произход, не са придружени от родители или други близки и роднини, не знаят езика на държавата, в която пристигат, попадат в чужда обстановка и обкръжение, отпаднали са от образователната система.

Съгласно действащото законодателство в т.ч. разпоредбите на ЗЗД и Правилника за неговото прилагане, при необходимост се прилагат адекватни мерки за закрила на **всяко дете в риск**, за осигуряване на неговата безопасност, намиращо се на територията на страната.

В ЗУБ и ЗЧРБ, териториалните поделения на АСП – дирекции „Социално подпомагане” (ДСП) имат конкретно разписани ангажменти и отговорности спрямо деца в риск, в т.ч. към **непридружените деца чужди граждани, вкл. децата-бежанци**.

ДСП, в чиито териториален обхват попада Гранично-контролно пропускателен пункт (ГКПП) или подразделение на ДАБ – РПЦ, Транзитен или Интеграционен център осъществяват активна работа с деца от разглежданата целева група и добра координация с представители на останалите ангажираните институции.

Социалните работници от отдели „Закрила на детето” към ДСП вземат активно участие:

- при провеждане на интервюта с малолетни и непълнолетни деца, търсещи закрила;
- оказват съдействие и сътрудничат на детето при издаване на документи за самоличност и др.;

- спрямо непридружените деца чужди граждани, в т.ч. деца-бежанци, се предприемат мерки за закрила, чрез настаняване в: семейства на роднини и близки; приемни семейства; социални услуги от резидентен тип; специализирани институции за деца; други места за настаняване със специални условия за малолетни и непълнолетни, в зависимост от спецификата на конкретния случай. Настаняването се извършва по реда на ЗЗД от ДСП по настоящ адрес (настоящо местонахождение) на детето.

### ***Идентифицирани проблеми***

Проблеми в работата с деца – чужди граждани се пораждат, предвид специфичните особености на тази категория лица – липса на възможности за осъществяване на комуникация – езикова бариера, неустановен статут, осигуряване на медицинска помощ и обслужване, жилищно настаняване, образование и обучение по български език, трудова заетост, осигуряване на храна, социално подпомагане, правна помощ и пр.

Работата с деца – бежаци се основава на комплексен и мултидисциплинарен подход, с участието на всички ангажирани институции на национално и местно ниво.

Приоритет в работата е защита правата и интересите на детето в т.ч. освен задоволяване на базовите потребности, здравеопазване, образование, осигуряване на сигурни и безопасни условия, така също събиране на детето със семейството, запазване идентичността му и т.н.

Притеснение поражда и обстоятелството, че специализираните институции за деца (ДДЛРГ) и функциониращите социални услуги (Център за настаняване от семеен тип, Кризисен център и др.), в които могат да бъдат настанявани непридружените деца-чужди граждани, **не разполагат с необходимия ресурс** свързан със задоволяване на всички специфични потребности на разглежданата целева група деца и да осигурят тяхната сигурност и безопасност.

Социалната политика за закрила на децата в страната е фокусирана за осъществяване на процеса **по деинституционализация**, което е свързано с намаляване капацитета на специализираните институции или тяхното закриване.

При **кризисно увеличаване броя на непридружените деца-чужди граждани, търсеци и/или получили закрила** в страната АСП, чрез ДСП трудно би изпълнила ангажиментите свързани с настаняването на децата от тази целева група в специализирани институции или резидентни услуги.

При увеличаване броя на непридружените деца-бежанци служителите в ОЗД ще имат допълнителни ангажименти свързани с оценка на потребностите и риска за децата, което **допълнително ще увеличи тяхната натовареност.**

### ***Необходими мерки***

Предвиждат се мерки за създаване на необходимата мрежа за предоставяне на социални услуги, която да работи за интеграцията и превенцията на социалната изолация.

- Развиване на иновативни и интегрирани услуги: утвърждаване на съществуващите и разкриване на нови услуги;
- Превенция на рискове, социално включване и интеграция;
- Осигуряване на достъп до обществени услуги и ресурси за развитие
- Укрепване на капацитета на ОДЗ.

От първостепенно значение е интеграцията на децата бежанци да се осъществява чрез предоставянето на консултации по правата на децата, получили закрила, с особен акцент върху НМНЛ; работа по социалното им включване в българската среда, организиране на различни занимания и интеркултурни дейности.

Необходими са мерки, за да се осигури представителството на НМНЛ от законен попечител или, при необходимост, от организация, отговаряща за грижите и за благосъстоянието на непълнолетни лица, или от всякаква друга подходяща форма на представителство, включително и произтичаща от законодателството или от съдебно решение.

## IX. НОРМАТИВНА РАМКА

Успоредно с изготвянето на стратегията, бяха направени изменения и допълнения в ЗУБ, в това число на неговите Преходни и заключителни разпоредби, които въвеждат съответните изменения на законодателството в отделните сектори на интеграцията, като например: образование, здравеопазване, социално подпомагане, закрила на детето. В ЗУБ се въведе също така и **склучването на споразумение за интеграция**, с което се уреждат правата и задълженията на получилите международна закрила и на националните институции и органите на местното самоуправление. Изготвя се план за действие за 2014 г., който ще съдържа подробно разписани мерки в приоритетните области с необходимото финансиране. Предстои приемането и на подзаконен акт – Постановление на МС, в което са разписани функциите на водещото ведомство, на координационния механизъм, както и на отделните ведомства, които отговарят за различните аспекти на интеграцията.

В периода на прилагане на Стратегията ще бъде правен и своевременен анализ на международното и вътрешното законодателство, свързано с предоставянето на международна закрила на чужденци и при необходимост ще бъдат разработени предложения за изменение и допълнение на нормативните актове, касаещи интеграцията на лицата получили международна закрила.

## X. ИНСТИТУЦИОНАЛЕН МЕХАНИЗЪМ

До момента Националните програми за интеграция на получилите международна закрила в Република България са изпълнявани от ДАБ в сътрудничество с други правителствени институции и неправителствени организации само на територията на гр. София. Орган по реализирането на програмите е Интеграционният център към ДАБ, който освен интеграцията на новопризнати бежанци или придобили хуманитарен статут, има за задача и прилагането на адаптационни мерки за търсещите закрила в процеса на производство за предоставяне на международна закрила.

При новата ситуация, както и перспективата за неравномерно нарастване на миграционния натиск и необходимостта да бъдат интегрирани големи групи чужденци, получили международна закрила, ДАБ няма нито административен капацитет, нито структури из цялата страна, за да осъществи успешна интеграция.

Опитът на държавите от ЕС и ОИСР показва различни институционални модели и практики. В някои държави членки на ЕС отговорностите по интеграцията са в правомощията на Министерството на труда и социалната политика (Дания, Полша и др.). В Австрия са създадени отделни структури на няколко нива, които дълго време са били към Министерството на вътрешните работи, но в момента са към МВнР. Във Франция функциите на ДАБ се изпълняват от Службата за закрила на бежанците и лицата без гражданство, а за интеграцията отговаря Френската служба за имиграция и интеграция. И двете структури са към Министерството на вътрешните работи.

Създава се **Национален съвет по миграция и интеграция към министъра на труда и социалната политика** е правопреемник на досегашния Национален съвет по трудова миграция към министъра на труда и социалната политика. Мандатът на Съвета се разширява с оглед реализиране на политиката по интеграция.

Съветът се председателства от министъра на труда и социалната политика и включва представител на администрацията на Президента на РБ, заместник-министри на МТСП, МВР, МИЕ, МОИ, МЗ, МЗХ, МП, МВнР, МК, ММС, МРР, председателите на ДАБ, ДАЗД, ДАБЧ, ДАНС и изпълнителните директори на АЗ, АСП, АХУ, ИАГИТ, ИАНМСП, представители на КЗД, НКБТХ, НОИ, НСИ, НАП, НЗОК, НСОРБ, на национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, международни и неправителствени организации и други.

Сред специфичните функции на Съвета най-важните са:

- взема решения, свързани с изпълнението на стратегията, включително плана за действието
- подготвя и внася в МС годишни отчети за дейността
- оценява ефекта и въздействието на предприетите мерки и прави предложение за нови мерки;
- оценява състоянието на целевата група
- издава указания и утвърждава типови споразумения за интеграция
- съвместно с представителите на местната власт взема решения за териториалното разпределение на целевата група
- утвърждава състава и правилата за работа на Комисията по интеграция като свой постоянно действащ орган

Към Съвета се създава постоянно действащ **Секретариат**.

С цел онагледяване на процеса, Органиграма на така описания институционален механизъм е дадена в *Приложение № 2*.

Практиката на други държави показва редица предимства интеграционната политика да се провежда от един орган, например Агенция по миграция и интеграция. Такава възможност може да бъде осъществена на по-късен етап, предвид необходимите ресурси и съществуващите бюджетни ограничения.

## XI. СЪТРУДНИЧЕСТВО С МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ

Практиката на държавите с успешна политика и опит по отношение лицата, получили международна закрила, показва категорично, че ефективността зависи от партньорството между централната и местната власт. Повечето успешни институционални модели са онези, в които местната власт има водеща роля.

Предвид ограничен опит, който България има в областта на интеграцията, се предлага институционален модел на споделени задължения и отговорности на централната и местната власти.

Представителите на местната власт равностойно участват в Националния съвет по миграция и интеграция. Специфичните нови функции, свързани с интеграцията са най-общо следните:

- На основата на анализ на пазара на труда и социално-икономическата ситуация в общината заявяват интерес пред Съвета за участие в НПДИ
- Координират предоставянето на услуги на лицата, сключили споразумения
- Организирано жилищното настаняване на територията на общината на сключилите споразумение за интеграция
- Управляват целевите средства, предоставени за изпълнение на индивидуалните интеграционни споразумения
- Информира текущо Съвета за изпълнението на интеграционните споразумения

При определяне на интереса на общината за включване в интеграционния процес се вземат предвид следните фактори: в диалог с частния сектор се определя потребността от работна сила по сектори и производства, дефицити на определени професии на пазара на труда, наличие на свободни работни места, съвместно с ДБТ, демографски тенденции, перспективи за развитие на общината, наличие на общности от чужденци, с цел избягване на сегрегация и концентрация, които биха били заплаха за сигурността. В този случай ще осъществим целенасочена политика и по отношение на регионалното развитие като бъдат отчетени редица фактори.

В случай на недостатъчен интерес на общините за включване в НПДИ, НСМИ взема решения за насочване на заявите интерес лица към подходящите общини съгласно изложените по-горе критерии.

Общините, включени в НПДИ получават средства целево за покриване на разходите, включително за жилищно настаняване, обучение по български език, превод, социална медиация и др. Интеграционните разходи се планират годишно и приемат от Съвета. С цел минимизиране на публичните разходи на интеграция на лица с предоставен статут на закрила съответните министерства, ведомства, общини и НПО ще предприемат необходимите действия за осигуряване на външна финансиране на дейностите, включително от Структурни и Кохезионния фонд на ЕС, Фонд "Убежище, миграция и интеграция" и други европейски фондове, както и средства от международни организации.

Общините могат да разработват и реализират с подкрепата на централната власт интеграционни програми за чужденците, получили международна закрила и установени на тяхна територия. Целта е да се отговори на специфичните потребности на бежанците в допълнение на функциониращите основните социални сектори, без да се дублират функции. По този начин без допълнително административно натоваряване на институциите на централната власт ще се реализират специфичните дейности, които ще осигурят достъпа и интеграцията в конкретната

специфика и мяра, в която това е необходимо за живеещите на територията на определена община бежанци.

Обучението на кадри от структурите на местното самоуправление е крайно наложително, тъй като има необходимост да се подобри капацитетът на общинските служители, които работят по въпроси, свързани с предоставяне на услуги на бежанците. Под методическото ръководство на МТСП и ДАБ ще се обучават специализирани служители в общините, които да работят по приложението на интеграционните пакети и мерки.

С оглед негативното отношение към бежанците и настоящите проблеми в някои общини, е наложително провеждането на разяснителна дейност по бежанските проблеми сред местното население и организиране на спомагателни дейности за обучение с професионална насоченост. На общините трябва да бъдат гарантирани подкрепа и съдействие от институциите за разрешаване на проблеми, свързани с безопасността и сигурността.

## **XII. СЪТРУДНИЧЕСТВО С НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИЯ СЕКТОР**

Интеграцията на лица с международна закрила изисква ефективно сътрудничество с неправителствени, граждански организации и доброволци. Често именно те имат по-голяма гъвкавост да отговорят на конкретни нужди, ползват се с доверие от бежанските общности и могат да бъдат добър мост между тях и институциите.

В сътрудничеството между държавните институции и неправителствения сектор ключовите области са информация, координация и взаимно подпомагане на дейности, които имат общ резултат.

Областите на сътрудничество са:

- Правни консултации
- Културна ориентация
- Здравеопазване и психологическа подкрепа
- Образование
- Наставяване
- Търсене и намиране на работа
- Социално подпомагане
- Социални услуги, вкл. за хора със специфични нужди (бременни, самотни майки, хора с увреждания, хронично болни, изтезавани лица и такива с тежки форми на физическо, психическо и сексуално или свързано с пола насилие, приемни семейства за малолетни и непридружени деца и др.
  - Събиране на семейства
  - Доброволчество
  - Организация на целеви дарителски акции
  - Организация на информационни кампании сред бежанците и за широката общественост

Държавната агенция за бежанци следва да изгради механизъм за редовни срещи – веднъж на три месеца, при необходимост и по-често за обмен на информация с гражданския сектор и дарителските организации, като веднъж годишно да се публикува отчет за сътрудничеството с неправителствените организации.

Държавата следва да осигури и целеви финансови ресурси за неправителствени организации, които да работят децентрализирано и базата на грантови схеми в областите, в които се намират местата за настаняване, както и в населени места, в които има необходимост от интеграционни мерки. Неправителствените организации, които ще работят с държавни или европейски средства следва да бъдат регистрирани в обществена полза и дейността им по отделните проекти да бъде напълно публична. Неправителствените организации и отделни доброволци и дарители, които искат да подпомагат процеса на интеграция без да използват публични средства, следва да получат необходимата информация, удостоверения за достъп и съдействие от властите.

Необходимо е изграждането на механизъм за постоянна координация и поддържане на общо ниво на информация, като за целта може да се използват интернет ресурсите, създадени от самите неправителствени организации.

#### **Конкретни мерки за сътрудничество между държавните институции и НПО за интеграция на бежанци:**

- Създаване на бази данни с НПО и доброволци – преводачи, лекари, професионалисти по здравни грижи, стоматолози, социални работници, психолози, социални и здравни медиатори и др. - по теми и области на интерес, който да се обновява периодично
- Създаване на бази данни с организации на емигрантски общности в страната и техните организации
- Редовен обмен на информация с Националния съвет на религиозните общности
- Събиране и обобщаване в интернет на всички информационни, образователни и интеграционни материали, създадени през последните две години от неправителствени организации и частни дарители по проекти или с лични дарения на съответните езици
- Създаване със средства по европейски проекти на информационно – консултативни центрове, които да предлагат самостоятелни социални услуги, чието управление да се възлага на НПО;
- Възлагане на управлението на определени дейности – образователни, културни, здравни, социални услуги и др. - в местата за настаняване на НПО със съответния договор за периоди от по една година с осигуряване на необходимия бюджет и при пълна публичност и прозрачност на дейността на съответните организации;
- Осигуряване на грантово финансиране за НПО по интеграционни проекти, което е съобразено с реалните нужди, като спечелилите проекти, тяхното финансиране и резултатите от дейността да бъдат максимално публични и достъпни на интернет-страницата на ДАБ;
- Редовна организация на информационни срещи между представители на изпълнителната и местните власти, НПО и „лидери на мнение“ сред бежанците, относно формите на взаимодействие и оказване на подкрепа на бежанците в различните социални сфери;
- Провеждане на целенасочени комуникационни кампании в общини, на чиято територия ще бъде извършвана интеграция на бежанци, относно: намаляване на агресията, неприемането, недоверието и обществените предразсъдъци, намаляването на езика на омразата, приемане на чуждите култури и др.



### **XIII. ФИНАНСИРАНЕ**

Основните принципи за финансиране на процеса на интеграция са следните.

1. Предоставянето на **публични услуги** на лицата се финансира **в рамките на бюджетите на съответните ведомства**, като предоставянето на **допълнителни услуги** се финансира чрез **целеви бюджети**. В рамките на годишната бюджетна процедура НСМИ предлага прогнозен бюджет, който включва разходи за:

- Преместване на включените в програмата лица;
- Жилищно настаняване /наеми и комунално-битови разходи/
- Обучение по български език
- Здравно осигуряване
- Информационни кампании
- Преводи, легализации и други административни разходи

Предвижда се възможността за проектно финансиране на общините, заявили готовност за приемане на определен брой лица с предоставен статут, от посочените източници на финансиране.

2. **Източниците на финансиране на предвидените в стратегията мерки** ще бъдат държавния бюджет, Фонд „Убежище, миграция и интеграция“ на ЕС (ФУМИ), Европейския социален фонд (ЕСФ) и други допълващи фондове на ЕС, както и средства, предоставени от международни институции.

Средствата за България по ФУМИ възлизат на 10, 006 777 млн. евро, към които се добавя и националното съфинансиране, което ще направи цялата сума около 13 млн. евро. От тях около 20 % са определени за интеграция, което е крайно недостатъчно, а възползването от тях ще може да се осъществи едва от началото на 2015 г.

Затрудненията на страната ни в качеството на външна граница на ЕС ще бъде основание да се търсят непрограмирани средства както за 2014 г., така и за следващите години. Ще се използват и възможностите за планиране на допълнителни интеграционни дейности в проекта на програма по ЕСФ, съгласно направеното от ЕК предложение.

Ако не бъде осигурено европейско финансиране на предвидените интеграционни дейности, съществуват рискове за сериозни бюджетни ограничения, което ще понижи съществено ефективността на процеса с всички произтичащи от това проблеми за лицата и обществото.

България ще продължи да настоява за актуализация на средствата по ФУМИ с реалокране на неизползвани средства или при междинния преглед на финансовата рамка през 2017 г.

### **XIV. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА**

Създава се **Национален съвет по миграция и интеграция** като консултативен орган за осъществяване на сътрудничество и координация между държавните органи и институции,

органи на местното самоуправление и неправителствени организации, регистрирани в обществена полза, при разработването, планирането, програмирането, идентифициране на ресурсното осигуряване, наблюдението и оценката на изпълнението на държавната хоризонтална междусекторна политика в областта на миграцията и интеграцията.

Съветът приема **Национален план за действие по интеграция** (НПДИ) за изпълнение на Стратегията за всяка календарна година, в който са посочени конкретните мерки по всяка от дейностите, отговорната за изпълнението им организация, индикатори за оценка на изпълнението и необходимите средства.

Съветът анализира резултатите от прилагането на НПДИ чрез провеждане на анкети, обсъждания, становища от експерти и др. и изготвя годишен отчет за изпълнение на стратегията, който предоставя на МС. Годишните отчети са публично достъпни и се публикуват на интернет-страницата на Съвета. В края на периода се изготвя и обобщен отчет за изпълнението на стратегията и постигнатите резултати.

## **XV. ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА**

В *Приложение № 3* са селектирани индикатори за оценка на ефективността на процеса на интеграция по приоритетите на стратегията: достъп до образование, професионално обучение и квалификация, достъп до заетост, обучение през целия живот, достъп до жилищно настаняване, достъп до здравеопазване, достъп до социално подпомагане.

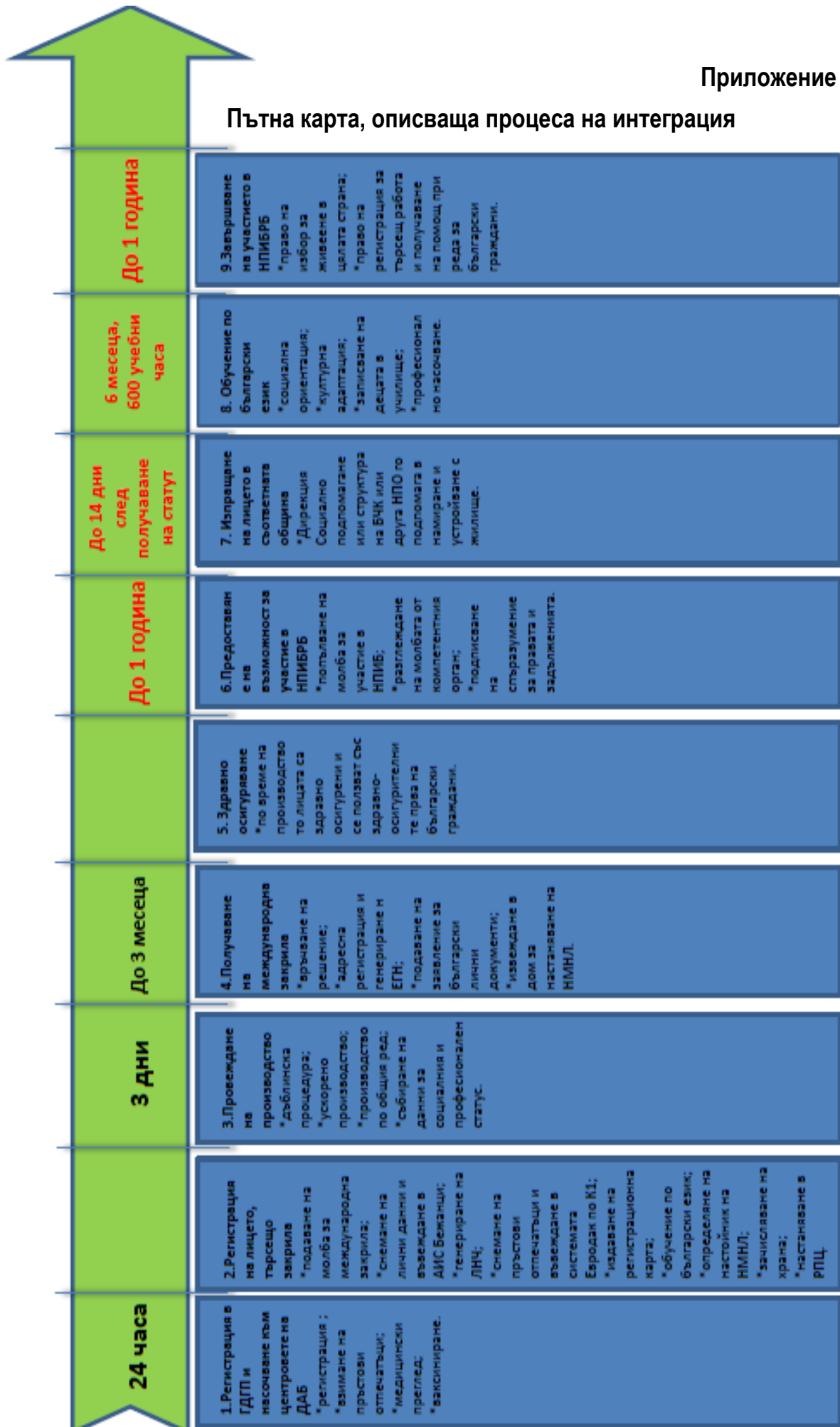
Индикаторите са разработени на основата на Инструмента за оценка на интеграцията на ВКБООН. Индикаторите измерват степента на интеграция на целевата група. Информация по индикаторите се обобщава от съответните органи по компетентност. Секретариатът на Националния съвет по миграция и интеграция изготвя методически указания за обобщаване и анализира информацията, която е неразделна част от годишните отчети.

## Използвани съкращения

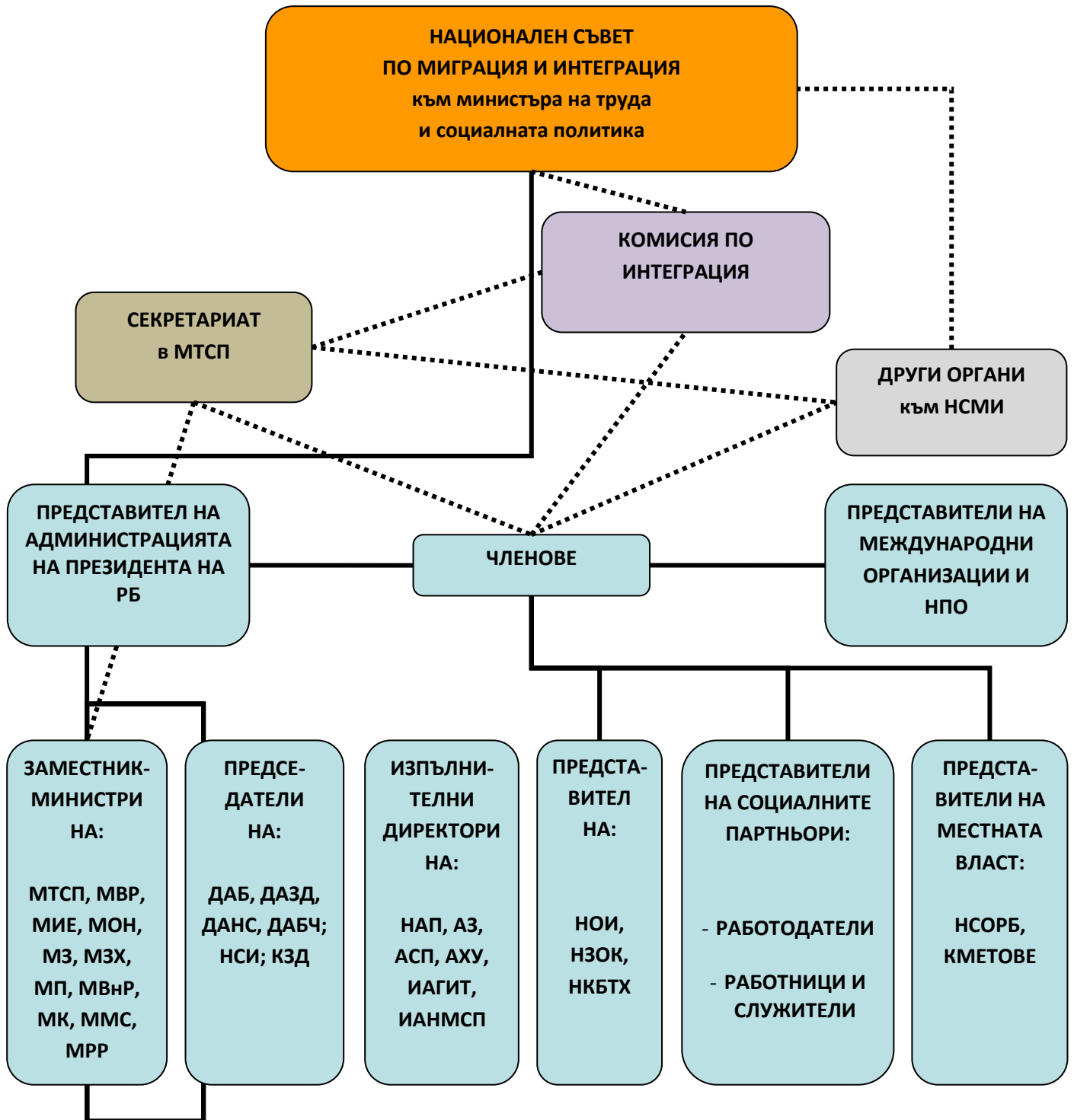
АЗ	- Агенция по заетостта
АСП	- Агенция за социално подпомагане
АХУ	- Агенция за хората с увреждания
БВП	- Брутен вътрешен продукт
ВКБООН	- Върховен комисар на ООН за бежанците
ГКПП	- Граничен контролно-пропускателен пункт
ГТД	- Граждани на трети държави
ДАБ	- Държавна агенция за бежанците при МС
ДАБЧ	- Държавна агенция за българите в чужбина
ДАЗД	- Държавна агенция за закрила на детето
ДАНС	- Държавна агенция „Национална сигурност”
ДБТ	- Дирекция „Бюро по труда”
ДРСЗ	- Дирекция „Регионална служба по заетостта”
ДСП	- Дирекция за социално подпомагане
ДФЕС	- Договор за функционирането на ЕС
ЕК	- Европейска комисия
ЕС	- Европейски съюз
ЕСПОУ	- Европейска служба за подкрепа в областта на убежището
ЕСФ	- Европейски социален фонд
ЗЗ	- Закон за здравето
ЗЗД	- Закон за закрила на детето
ЗЗО	- Закон за здравно осигуряване
ЗСП	- Закон за социално подпомагане
ЗУБ	- Закон за убежището и бежанците
ЗЧРБ	- Закон за чужденците в РБ
ИАГИТ	- Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда”
ИАНМСП	- Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия
МВР	- Министерство на вътрешните работи
МВНР	- Министерство на външните работи
МЗ	- Министерство на здравеопазването
МЗХ	- Министерство на земеделието и храните
МИ	- Медицински изделия
МИЕ	- Министерство на икономиката и енергетиката

МК	- Министерство на културата
ММС	- Министерство на младежта и спорта
МО	- Международни организации
МОН	- Министерство на образованието и науката
МП	- Министерство на правосъдието
МРР	- Министерство на регионалното развитие
МС	- Министерски съвет на РБ
МТСП	- Министерство на труда и социалната политика
НАП	- Национална агенция за приходите
НЕЛК	- Национална експертна лекарска комисия
НЗК	- Национална занаятчийска камара
НЗОК	- Национална здравноосигурителна каса
НМНЛ	- Непридружени малолетни и непълнолетни лица
НОИ	- Национален осигурителен институт
НПДИ	- Национален план за действие по интеграция
НПО	- Неправителствени организации
НСИ	- Национален статистически институт
НСМИ	- Национален съвет по миграция и интеграция
НСОРБ	- Национално сдружение на общините в РБ
ОЗД	- Отдел „Закрила на детето“
ООП	- Общи основни принципи за политиката по интеграция в ЕС
ОСЕСУ	- Обща система на ЕС за убежище
ПВР	- Правосъдие и вътрешни работи
ППЗСП	- Правилник за прилагане на ЗСП
ПСПС	- Помощни средства, приспособления и съоръжения
РБ	- Република България
РДСП	- Регионална дирекция за социално подпомагане
РЗИ	- Регионална здравна инспекция
РЗОК	- Районна здравноосигурителна каса
РИО	- Регионален инспекторат по образованието
РПЦ	- Регистрационно-приемателен център
ТЕЛК	- Трудово-експертна лекарска комисия
ФУМИ	- Фонд „Убежище, миграция и интеграция“ на ЕС

Пътна карта, описваща процеса на интеграция



Органиграма на Националния съвет по миграция и интеграция



**Индикатори за оценка на процеса на интеграция**

**I. Индикатори за достъп до образование:**

1. Брой деца търсещи закрила, записани в начално и основно училище през последната календарна година.
2. Средно статистически период между подаване на молба за закрила и записване в образователната система.
3. Годишен целеви бюджет през последната календарна година за образование на деца бежанци от начално до висше образование (включва суми, отпуснати на училища, суми за специални курсове, суми за стипендии и др.)

Изчислете сумата във всяка кутийка	Общ целеви бюджет за образование на деца	Общ бюджет на дете бежанец
От Европейския фонд за убежище, миграция и интеграция (ФУМИ)		
От други европейски фондове (ЕСФ, ЕИФ, Дафне и др., моля посочете)		
От държавния бюджет със съфинансиране по ФУМИ или други европейски фондове		
От държавния бюджет без съфинансиране по европейски програми		
От частни донори (моля посочете)		
От ВКБООН		
Общо		
Коментари или източници?		

4. Има ли министерството, отговорно за образованието, механизми за: а) преглед на законодателството и политиките относно осигуряването на равен достъп до начално, средно и висше образование за получили международна закрила лица; б) да следи за употребата на образователните политики и услуги и образователните постижения на децата бежанци?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Министерството на образованието и науката има а) и б) в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Механизъм за включване на деца бежанци в образователните политики			
Коментари или източници?			

5. Партньорство в сферата на образованието с НПО–та, специализирани в интеграцията и работа с бежанци: държавата работи ли в партньорство със специализирано НПО, за да: а) осъществява преглед на законодателството в сферата на образованието, услугите и ползите от тях за получилите закрила лица; б) подsigури служители, които да подпомогнат достъпа до образователни услуги за получилите международна закрила лица?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	И а), и б) са в действие?	Има само едното от двете (моля	Няма нито едно от двете?

		коментирайте кое)?	
Партньорства с НПО за достъп до образование			
Коментари или източници?			

6. Брой записани деца бежанци в начално и средно образование:

	В задължително образование:	В специални програми за ориентация:	В допълнителни езикови обучения:	В други допълнителни програми за подкрепа:
Брой деца бежанци в образователната система				
Коментари и източници?				

7. Участие в образователната система на деца със СОП: какъв брой уязвими деца са получили образование според своите СОП (непридружени непълнолетни, жертви на насилие и други видове травми)?
8. Удовлетворение от подкрепата за достъп до образование: какъв брой от получените закрила лица (по отделно за лица с бежански и хуманитарен статут) са били удовлетворени от подкрепата, получена в рамките на задължителното образование?
9. Брой лица, получили международна закрила, записани в системата на висшето образование: какъв е броят на получените закрила лица, записани и завършили висше образование през последната календарна година (според вида на статута: бежански и хуманитарен)?

## II. Индикатори за достъп до заетост:

10. Непосредствен достъп до заетост, собствен бизнес и свободни професии: кои групи имат законово право на равнопоставеност в заетостта?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Тази група има ли равни права с тези на българските граждани?	Тази група има ли равни права с тези на дългосрочно пребиваващите чужденци?	Има ли допълнителни ограничения за тази група (моля коментирайте)?
Лица с бежански статут			
Лица с хуманитарен статут			
Коментари или източници?			

11. Достъп на уязвими групи до пазара на труда: вземат ли предвид услугите и политиките по заетостта специфичната ситуация на лицата, получили международна закрила: а) тази група идентифицирана ли е като уязвима в общодостъпните услуги по заетостта; б) целевата подкрепа за достъп по заетост адаптирана ли е към тази специфична група?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	а) и б) се изискват по закон	само едно се изисква по закон (моля коментирайте кое)	нищо едното не се изисква по закон
Непридружени непълнолетни			



Самотни родители			
Жени (бременни, необвързани и др.)			
Пенсионери			
Жертви на насилие и други форми на травма			
Други групи (моля посочете)			
Източници:			

12. Подкрепа в процедурата по признаване на квалификации: процедурата взема ли предвид специалните нужди на получилите закрила лица: а) ако документи от страната на произход са налични, процедурата приема ли алтернативни документи или методи за оценка като тестове или интервюта; б) държавата предоставя ли финансова или техническа подкрепа за завършване на процедурата (като напр. за снабдяване и превод на документи, явяване на изпити)?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Процедурата предвижда и а), и б)	Процедурата предвижда само едно от двете (моля коментирайте кое)	Процедурата на предвижда нито едно от двете
Лица с бежански статут			
Лица с хуманитарен статут			
Източници:			

13. Консултации за намиране на работа и насърчаване на заетостта: търсещите работа получили закрила лица имат ли достъп до целева подкрепа в допълнение на общодостъпните за населението услуги: а) специализирани служители (в рамките на общодостъпните услуги или чрез отделни национални програми, финансирани от държавния бюджет); б) дейности за насърчаване на заетостта (като напр. субсидии за работодатели, услуги по намиране на работа, обучения по време на заетостта)?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Имат достъп до а) и б) (моля коментирайте)	Имат достъп само до едно от двете (моля коментирайте кое)	Имат достъп само до общодостъпните услуги
Лица с бежански статут			
Лица с хуманитарен статут			
Източници:			

14. Целева подкрепа за предприемачи: как държавата подкрепя предприемачи, получили международна закрила: държавата използва критерии за идентифициране на допустими и компетентни кандидати (като напр. предишни собственици на малък и среден бизнес, служители със специфични (нетрадиционни и трудно преносими) умения, жени); б) държавата осигурява целева подкрепа с изготвянето на бизнес план (като напр. с информация за данъчната система, нормативната уредба, пазара); в) държавата осигурява финансова/логистична подкрепа в стартирането и управлението на бизнес (като напр. микрокредити, достъп до кредит, благоприятни условия за теглене на кредит/заем, сума за първоначални инвестиции, алтернативни доходи/социални помощи, продължаващи дейности за развитие на бизнеса)?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Държавата осигурява ли и трите?	Държавата осигурява ли поне едно от трите (моля уточнете)?	Нито едно от трите
Лица с бежански статут			

Лица с хуманитарен статут			
Източници:			

15. Бюджети за заетост след получаване на международната закрила: годишният бюджет реално изхарчен през последната календарна година за дейности по заетостта на получили международна закрила лица:

Изчислете сумата във всяка кутийка	Общ бюджет за заетост след получаване на международна закрила	Общ целеви бюджет за достъп до услуги по заетостта на човек	Целева подкрепа за процедури по признаване / курсове на човек
От Европейския фонд за убежище, миграция и интеграция (ФУМИ)			
От други европейски фондове (ЕСФ, ЕИФ, Дафне и др., моля посочете)			
От държавния бюджет със съфинансиране по ФУМИ или други европейски фондове			
От държавния бюджет без съфинансиране по европейски програми			
От частни донори (моля посочете)			
От ВКБООН			
Общо			
Коментари или източници?			

16. Механизми за включване на интеграцията на бежанци в политиките по заетостта: има ли министерството, отговарящо за заетостта механизми за: а) преглед на законодателството и политиките относно осигуряването на равен достъп до заетост на получили международна закрила лица като този на гражданите на страната; б) да следи за употребата на политиките и услугите по заетостта от получилите закрила лица и резултатите от тях?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Министерството на труда и социалната политика има а) и б) в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Механизъм за включване на деца бежанци в образователните политики			
Коментари или източници?			

17. Партньорство в сферата на заетостта с НПО-та, специализирани в интеграцията и работа с бежанци: държавата работи ли в партньорство със специализирано НПО, за да: а) осъществява преглед на законодателството в сферата на заетостта, услугите и ползите от тях за получилите закрила лица; б) подsigури служители, които да подпомогнат достъпа до услуги по заетостта за получилите закрила лица?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	И а), и б) са в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Партньорства с НПО за достъп до заетост			
Коментари или източници?			

18. Брой лица, получили международна закрила (според вида на статута), признали своите умения/квалификации: брой на получените закрила лица, които през последната календарна година са стартирали процедура за признаване и техните умения/квалификации са били признати?
19. Брой на заетите получили международна закрила лица (според вида на статута): какъв брой получили закрила лица са участвали във форма/и на заетост през последната календарна година?

Изчислете брой за всяка кутийка	Брой заети	Брой само-осигуряващи се лица	Брой лица в законна почасова трудова заетост	На временен трудов договор	На постоянен трудов договор
Лица с бежански статут					
Лица с хуманитарен статут					
Източници:					

20. Удовлетворение на лица, получили международна закрила, от тяхната заетост: какъв брой от лицата с международна закрила са били удовлетворени през последната календарна година, че работата им е отговаряла на уменията и квалификациите; че заплатата е покривала основните им нужди?

Изчислете брой за всяка кутийка	Удовлетворени, че работата е отговаряла на уменията и квалификациите им	Удовлетворени, че заплатата е покривала основните им нужди
Лица с бежански статут		
Лица с хуманитарен статут		
Източници:		

### III. Индикатори за обучение през целия живот на получили международна закрила лица:

21. Период на държавно финансирано професионално обучение: за какъв период могат получените международна закрила (според вида на статута) да се ползват от целево или общодостъпно професионално обучение (в брой учебни часове)?
22. Бюджет за целево професионално обучение след получаване на международна закрила: годишният бюджет реално изразходен през последната календарна година за професионално обучение на получили международна закрила лица след получаване на статута. Това включва безплатни курсове или такива на преференциални цени, както и стипендии. Не включва курсове по език и социална ориентация.

Изчислете сумата във всяка кутийка	Общ бюджет за целево професионално обучение след получаване на международна закрила	Общ целеви бюджет за професионално обучение на човек
От Европейския фонд за убежище, миграция и интеграция (ФУМИ)		
От други европейски фондове (ЕСФ, ЕИФ, Дафне и др., моля посочете)		
От държавния бюджет със съфинансиране по ФУМИ или други европейски фондове		

От държавния бюджет без съфинансиране по европейски програми		
От частни донори (моля посочете)		
От ВКБООН		
Общо		
Коментари или източници?		

23. Механизми за включване на интеграцията на бежанци в политиките по обучение през целия живот: има ли министерството, отговарящо за ученето през целия живот механизми за: а) преглед на законодателството и политиките относно осигуряването на равен достъп до обучение през целия живот на получили международна закрила лица като този на гражданите на страната; б) да следи за употребата на политиките и услугите по обучение през целия живот от получените закрила лица и резултатите от тях?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Министерството на образованието и науката има а) и б) в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Механизъм за включване на получили закрила лица в политиките по образование през целия живот			
Коментари или източници?			

24. Партньорство в сферата на заетостта с НПО-та, специализирани в интеграцията и работа с бежанци: държавата работи ли в партньорство със специализирано НПО, за да: а) осъществява преглед на законодателството в сферата на обучението през целия живот, услугите и ползите от него за получените закрила лица; б) подсигури служители, които да подпомогнат достъпа до услуги по обучение през целия живот за получените международна закрила лица?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	И а), и б) са в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Партньорства с НПО за достъп до обучение през целия живот			
Коментари или източници?			

25. Брой получили закрила лица в професионално обучение: какъв брой получили закрила лица са били записани през последната календарна година или са завършили общодостъпно или целево професионално обучение?

Изчислете брой за всяка кутийка	Общ брой записани през последната календарна година	Общ брой завършили	Общ брой в целево обучение	Общ брой завършили целево обучение	Общ брой в общодостъпно обучение	Общ брой завършили общодостъпно обучение
Лица с бежански статут						
Лица с хуманитарен статут						
Източници:						

26. Удовлетворение от професионално обучение: колко получили закрила лица, които са били записани или са завършили професионално обучение през последната календарна година са били удовлетворени, че то е подобрило уменията им (според вида на статута)?

#### IV. Индикатори за достъп до жилищно настаняване на получили международна закрила лица:

27. Консултиране за достъп до жилищно настаняване: съществуват ли услуги по консултиране за достъп до жилищно настаняване за лица, получили международна закрила?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Предоставят ли се юридически консултации от експерти в НПО и подкрепят ли се финансово от държавата?	Предоставят ли се юридически консултации от експерти в НПО, които не се подкрепят финансово от държавата?	Не се ли предоставят такива консултации изобщо?
Независими юридически консултации			
Източници:			

28. Осигуряване на временна финансова подкрепа за жилищно настаняване: тази група ползва ли се от целева, временна и финансова подкрепа (като напр. месечна помощ, еднократна помощ или заем, гаранции и/или субсидии за получилите закрила, брокерски услуги за намиране на жилище)?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Имат ли достъп до тази подкрепа без допълнителни изисквания за получаването ѝ?	Имат ли достъп при условие, че отговарят на определени условия или периоди на чакане (моля коментирайте)?	Изобщо ли не съществува временна финансова подкрепа за тази група?
Лица с бежански статут			
Лица с хуманитарен статут			
Източници:			

29. Осигуряване на временна подкрепа за жилищно настаняване: тази група ползва ли се от целева и временна подкрепа в натура (като напр. апартаменти или центрове за настаняване)?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Имат ли достъп до тази подкрепа без допълнителни изисквания за получаването ѝ?	Имат ли достъп при условие, че отговарят на определени условия или периоди на чакане (моля коментирайте)?	Изобщо ли не съществува временна подкрепа в натура за тази група?
Лица с бежански статут			
Лица с хуманитарен статут			
Източници:			

30. За какъв период от време могат да се възползват получените закрила лица (според статута им) от времевата целева подкрепа за достъп до настаняване (в месеци)?
31. Осигуряване на дългосрочна финансова подкрепа за жилищно настаняване (напр. чрез договорни отношения): тази група ползва ли се от целева и дългосрочна финансова подкрепа (като напр. месечна помощ, еднократна помощ или заем, гаранции и/или субсидии за получените закрила, брокерски услуги за намиране на жилище)?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Имат ли достъп до тази подкрепа без допълнителни изисквания за получаването ѝ?	Имат ли достъп при условие, че отговарят на определени условия или периоди на чакане (моля коментирайте)?	Изобщо ли не съществува временна подкрепа в натура за тази група?
Лица с бежански статут			
Лица с хуманитарен статут			
Източници:			

32. Осигуряване на дългосрочна подкрепа за жилищно настаняване: тази група ползва ли се от целева и временна подкрепа в натура (като напр. апартаменти или достъп до социални жилища)?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Имат ли достъп до тази подкрепа без допълнителни изисквания за получаването ѝ?	Имат ли достъп при условие, че отговарят на определени условия или периоди на чакане (моля коментирайте)?	Изобщо ли не съществува временна подкрепа в натура за тази група?
Лица с бежански статут			
Лица с хуманитарен статут			
Източници:			

33. Бюджети за жилищно настаняване след получаване на международна закрила: общ бюджет, реално изразходен през последната календарна година за услуги по жилищно настаняване на получили закрила лица:

Изчислете сумата във всяка кутийка	Общ бюджет за жилищно настаняване след получаване на статут	Временна финансова подкрепа на човек	Временна подкрепа в натура на човек	Дългосрочна финансова подкрепа на човек	Дългосрочна подкрепа в натура на човек
От Европейския фонд за убежище, миграция и интеграция (ФУМИ)					
От други европейски фондове (ЕСФ, ЕИФ, Дафне и др., моля посочете)					
От държавния бюджет със съфинансиране					

по ФУМИ или други европейски фондове					
От държавния бюджет без съфинансиране по европейски програми					
От частни донори (моля посочете)					
От ВКБООН					
Общо					
Коментари или източници?					

34. Механизми за включване на интеграцията на бежанци в политиките по жилищно настаняване/социално включване/регионално развитие: има ли министерството, отговарящо за механизми за жилищно настаняване/социално включване/регионално развитие: а) преглед на законодателството и политиките относно осигуряването на равен достъп до жилищно настаняване на получили международна закрила лица като този на гражданите на страната; б) да следи за употребата на политиките и услугите по достъп до жилищно настаняване от получилите закрила лица и резултатите от тях?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Министерството има а) и б) в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Механизъм за включване на получили закрила лица в политиките по достъп до жилищно настаняване			
Коментари или източници?			

35. Партньорство в сферата на заетостта с НПО-та, специализирани в интеграцията и работа с бежанци: държавата работи ли в партньорство със специализирано НПО, за да: а) осъществява преглед на законодателството в сферата на достъпа до жилищно настаняване, услугите и ползите от него за получилите закрила лица; б) подsigури служители, които да подпомогнат достъпа до услуги по жилищно настаняване за получилите международна закрила лица?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	И а), и б) са в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Партньорства с НПО за достъп до жилищно настаняване			
Коментари или източници?			

36. Брой получили международна закрила лица (според вида на статута им), които са използвали целеви услуги за достъп по жилищно настаняване: какъв брой лица, получили международна закрила са използвали услуги за достъп до жилищно настаняване през последната календарна година?

37. Удовлетворение на получилите закрила лица от жилищните условия: какъв брой получили закрила лица са удовлетворени, че жилището им посреща основните им нужди от гледна точка на възможности за заетост, семеен живот и живот в общността?

Изчислете брой за всяка кутийка	Общо удовлетворение:	Жилището посреща основни нужди	Жилището благоприятства възможности за заетост	Жилището благоприятства достъп до услуги	Жилището благоприятства семеен и общностен живот	Жилището е в район по избор
Лица с бежански статут						
Лица с хуманитарен статут						
Източници:						

## V. Индикатори за достъп до здравеопазване:

38. Включване на бежанците в общото здравно законодателство: получилите закрила лица признати ли са като уязвима група / група със специални нужди в здравното законодателство?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Тези групи са специално идентифицирани в общото законодателство?	Идентифицирани са само в законодателството, касаещо чужденците /убежището?	Нито едно от двете?
Здравно законодателство			
Коментари или източници?			

39. Здравни бюджети след получаване на статута:

Изчислете сумата във всяка кутийка	Общ бюджет за здравни мерки след получаване на статут	Общо на човек
От Европейския фонд за убежище, миграция и интеграция (ФУМИ)		
От други европейски фондове (ЕСФ, ЕИФ, Дафне и др., моля посочете)		
От държавния бюджет със съфинансиране по ФУМИ или други европейски фондове		
От държавния бюджет без съфинансиране по европейски програми		
От частни донори (моля посочете)		
От ВКБООН		
Общо		
Коментари или източници?		

40. Има ли министерството, отговорно за здравеопазването, механизми за: а) преглед на законодателството и политиките относно осигуряването на равен достъп до здравеопазване на получили международна закрила лица като този на гражданите на страната; б) да следи за употребата на политиките и услугите по здравеопазване от получилите закрила лица и резултатите от тях?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Министерството на образованието и науката има а) и б) в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Механизъм за включване на получили закрила лица в			



политиките по достъп здравеопазване			
Коментари или източници?			

41. Партньорство в сферата на заетостта с НПО–та, специализирани в интеграцията и работа с бежанци: държавата работи ли в партньорство със специализирано НПО, за да: а) осъществява преглед на законодателството в сферата на достъпа до здравеопазване, услугите и ползите от него за получилите закрила лица; б) подsigури служители, които да подпомогнат достъпа до услуги по здравеопазване за получилите международна закрила лица?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	И а), и б) са в действие?	Има само едното от двете (моля коментирайте кое)?	Няма нито едно от двете?
Партньорства с НПО за достъп до здравеопазване			
Коментари или източници?			

42. Достъп до здравеопазване: какъв брой получили закрила лица са получили здравни грижи през последната година (според вида на статута)?
43. Удовлетворение от достъп до здравна помощ: какъв брой от получилите закрила лица са удовлетворени от това, че здравната помощ е отговорила на техните нужди (според вида на статута)?
44. Какъв брой уязвими лица, получили международна закрила са получили здравна помощ за специалните си нужди през последната календарна година (според вида на статута)?

## VI. Индикатори за достъп до социална помощ:

45. Разпоредби за непридружени малолетни и непълнолетни: държавата осигурява: а) мерки, за да се гарантира, че непридружените малолетни се представляват от законен настойник / попечител, организация за детски социални грижи или подобни, назначени по закон или от съда; б) механизъм за оценка и преглед на закононото представителство, за да се гарантира, че настойникът / попечителят отговаря на нуждите на непълнолетния / малолетния; в) механизъм за настаняване на малолетни / непълнолетни при техни роднини, у приемно семейство или в подходящи детски центрове?

Поставете X в кутийката, която отговаря на ситуацията в страната	Държавата осигурява и трите?	Осигурява поне едно (моля коментирайте кое)?	Не осигурява нито едно от тези?
Разпоредби за непридружени непълнолетни / малолетни			
Коментари или източници?			

46. Бюджети, удовлетвореност, включване на социални партньори, механизми за мониторинг и оценка.